

nr. 1 / februar 2019 – 81. årgang

GRÆNSEN

magasin om mindretal, sprog og kultur

TEMA: SYDSLESVIG
I NORDEN

ANKE SPOORENDONK,
FORMAND FOR
FORENINGEN
NORDEN I SYDSLESVIG:

“ Vi har
brug for
det nordiske
fællesskab

LÆS SIDE 4

‘Porten til Norden’
findes ved Dannevirke

LÆS SIDE 12

Ny bog om
Europas grænser

LÆS SIDE 36

GRÆNSEFORENINGEN
FOR EN ÅBEN DANSKHED

INDHOLD

3 LEDER

Af Jens Andresen

4 "VI HAR BRUG FOR DET NORDISKE FÆLLESSKAB"

Interview med Anke Spoorendonk, formand for Foreningen Norden i Sydslesvig

11 DE DANSKE ÅRSMØDER I SYDSLESVIG HAR NORDEN SOM TEMA

12 DANNEVIRKE ER 'PORTEN TIL NORDEN'

Interview med museumsleder Nis Hardt

18 NORDEN ER VED AT BLIVE EN EUROPÆISK MAGTFAKTOR

Analyse af Europaredaktør Claus Kragh, Ugebrevet Mandag Morgen

22 "NORDEN ER VIGTIGERE FOR TYSKLAND END NOGENSINDE FØR"

Interview med Tobias Etzold

26 "DEN STORE KRIG OG DEN STORE VERDEN ER TÆTTERE PÅ HERNEDE"

Interview med Anna Elisabeth Jessen, forfatter til ny roman

31 TAG PÅ HØJSKOLE OG MØD GRÆNSELANDETS MINDRETAL

32 ANMELDELSE: KARL OTTO MEYER, POLITIKER, PUBLICIST OG POLEMIKER

Af Jørgen Møllekær

36 ANMELDELSE: EUROPAS GRÆNSER

Af Henrik Becker-Christensen

38 ANMELDELSE: HVORHEN EUROPA?

Af Karl Christian Lammers

40 "HVIS JEG IKKE LIGE KAN FORMULERE MIG PÅ TYSK, KAN DE FLESTE HELDIGVIS OGSÅ DANSK"

Reportage fra Læk Danske Skole, hvor 16-årige Matilde fra Randers tager 10. klasse

43 THERKELSENS HJØRNE

48 AFSTEMNINGSFESTER HAR ÆNDRET KARAKTER

Rykker Norden og Tyskland tættere sammen i en urolig tid i Europa? Og hvilken rolle spiller det danske mindretal?

Læs tema om Sydslesvig i Norden side 4-24

Foto: Norden.org

Anna Elisabeth Jessen: "Han kom aldrig hjem. Han var med til at skyde Reims i grus".

Læs interview med forfatter til sønderjysk familiekronike side 26-31

Foto: Flemming Jeppesen

Hvad skabte Karl Otto Meyer?

Læs anmeldelse af ny biografi side 38-41

Foto fra bogen

LEDER

NORDEN HAR MEDVIND I TYSKLAND

Af Jens Andresen

I dette år kan Foreningen Norden fejre sit 100-års jubilæum under sloganet "Meget mere Norden", og herfra skal der lyde et stort tillykke til den forening, der repræsenterer det folkelige bagland for det nordiske samarbejde.

Samtidig er det værd at understrege, at historien dokumenterer, at Sydslesvig og dermed det danske mindretal helt klart er en del af Norden, hvilket Anke Spoorendonk understreger i et interview i denne udgave af magasinet *Grænsen*. Også tilbage i 1930'erne fremførte seminarielærer Claus Eskildsen, Tønder, beviser for dette i sin bog "Dansk Grænselære" med vægt på traditioner og levevis. Til sommer dokumenteres det igen, når "Norden møder Sydslesvig" bliver temaet ved De Danske Årsmøder i Sydslesvig.

At denne kendsgerning også opleves fra tysk side, fremgår af de motiver, som de såkaldt postnationale forældre, der i disse år sender deres børn i dansk skole i Sydslesvig, angiver. Disse forældre, der har deres herkomst i Tyskland, begrundet deres skolevalg med, at når de og deres børn lærer dansk, får de ikke kun adgang til dansk kultur, men også nordisk kultur.

Den nordiske interesse er således ikke kun historisk begrundet, men opleves som en selvstændig værdi i den sydslesvigske hverdag.

I sin tale ved nytårsreceptionen i Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW) gjorde landsformanden Flemming Meyer meget ud af at understrege, hvor vigtigt det er, at SSW's politiske repræsentanter hele tiden er opdateret om, hvordan samfundene udvikler sig ikke kun i Danmark, men i hele Norden.

Der spores stor interesse for det danske og det nordiske i Tyskland, og SSW har det indtryk, at partiet bliver hørt i den slesvig-holstenske landdag i Kiel, når de fremsætter forslag, der har rod i det skandinaviske. Denne lydhørhed fra slesvig-holstensk side bunder i sidste ende i tillid til udviklingen i de skandinaviske lande med udgangspunkt i den førte politik, når det gælder undervisning, arbejdsmarked, social- og sundhedspolitik og justits- og miljøområdet. Lignende opmærksomhed udviser også vesteuropæiske toppolitikere over for Norden.

Der spores stor interesse for det danske og det nordiske i Tyskland

Når det opleves sådan af SSW i Kiel og af mindretallet i Sydslesvig, er der egentlig god grund til at gøre opmærksom på, hvor vigtig en rolle det nordiske samarbejde har, eller måske skal vi nøjes med at sige: kunne have. Ved mere tydeligt at udtrykke en fælles nordisk holdning til den aktuelle situation i Europa, der er præget af politisk uro, kunne Norden i langt højere grad gøre sin indflydelse gældende internationalt. Derfor skal der lyde en opfordring til, at Norden kommer mere på banen og præsenterer fælles løsninger, når det gælder Europas fremtid. •

Jens Andresen er formand i Grænseforeningen

TEMA: SYDSLESVIG
I NORDEN

“VI HAR BRUG FOR DET NORDISKE FÆLLESSKAB

INTERVIEW Anke Spoorendonk blev en del af det danske mindretal, da hendes slesvigske forældre sendte hende i dansk børnehave og skole i Sydslesvig efter Anden Verdenskrig. Siden da har den tidligere Europa-, justits- og kulturminister i Slesvig-Holsten været optaget af mindretalsspørgsmål og det nordiske. I en alder af 71 år er hun ny formand for Foreningen Norden i Sydslesvig, der i år fylder 100 år

Af Anna-Lise Bjerager
Foto: Lars Salomonsen

Anke Spoorendonk, der er tidligere Europa-, justits- og kulturminister i Slesvig-Holsten, er ny formand for Foreningen Norden i Sydslesvig.

Da Anke Spoorendonk i oktober 2018 var i Oslo for at deltage i Nordisk Råds 70. session, var der især en person, hun lyttede ekstra opmærksomt til: Den britiske premierminister Theresa May, der var indbudt som gæstetaler, og som kom for at forsikre de nordiske lande om, at der også efter Brexit vil være et tæt samarbejde mellem Storbritannien og de nordiske lande.

For Anke Spoorendonk er der ingen

tvivl: Norden har med rette et yderst positivt renommé internationalt, hvor der igen og igen henvises til den nordiske samfundsmodel, der bygger på kernebegreber som tillid, ordentlighed og borgerinddragelse. Hun er heller ikke i tvivl om, at Sydslesvig og for den sags skyld hele Slesvig-Holsten er en del af Norden: Som tidligere Europa-, justits- og kulturminister i Slesvig-Holsten for mindretalspartiet Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW) ▶

► og siden 2018 ny formand for Foreningen Norden i Sydslesvig arbejder hun målrettet for at styrke relationerne mellem Norden og Slesvig-Holsten, herunder ikke mindst til Sydslesvig. Særlig stolt er hun af, at Slesvig-Holsten i 2016 fik observatørstatus i Nordisk Råd på SSW's initiativ. Dronning Margrethe, der holdt tale på

fejre sit 100-års jubilæum. Det er min klare opfattelse, at Norden har utrolig meget at byde på, også i forhold til, hvordan vi kommer videre i EU.”

“Personligt har jeg været medlem af den borgerkomité, der skulle stå for at indsamle en million underskrifter for at sikre mindretalenes rettigheder i

Europa, hvilket lykkedes (Minority SafePack Initiative, red.). Netop mindretalsbeskyttelse og en styrkelse af EU som regionernes og borgernes Europa, er vigtige anliggender, som man i Norden kan bidrage til at få på dagsordenen. Hvis Norden selv vil, kan

vi i høj grad gøre en forskel som alliancepartner og som bidragsyder i denne svære tid for Europa”, siger hun.

ET BANKENDE HJERTE FOR NORDEN

Anke Spoorendonk tager imod i parcelhuset i Harreslev uden for Flensborg. Familien flyttede til byen, da hun fik ansættelse som gymnasielærer på den danske Duborg-Skolen i Flensborg i 1977. Hendes mand, John Kjems Spoorendonk, som hun mistede i 2007, lærte hun at kende, efter de begge var flyttet til København for at studere på Københavns Universitet. Hun læste historie, og han læste dansk.

Hendes mand var i alle årene hjemmegående og tog sig af parrets to børn: En søn, der i dag er ingeniør og bor med sin familie ved Karlsruhe, og en datter, der er souschef på en skole i Odense og bor med sin familie på Fyn. Hendes mand var

den samlende kraft i hjemmet, mens hun gjorde politisk karriere: Hun blev formand for SSWs landdagsgruppe i 1996 og dermed Karl Otto Meyers efterfølger. Senest var hun minister fra 2012 til 2017, da SSW var i regeringskoalition med socialdemokratiske SPD og De Grønne i Kiel.

Efter sin pensionering har hun så valgt at være formand for Foreningen Norden i Sydslesvig. Men hvorfor egentlig ikke bare klippe roser i den store have, læse de mange bøger i reolen og nyde sit otium i stedet for at påtage sig hvervet som formand for Foreningen Norden?

“Jeg har altid haft et bankende hjerte for det nordiske og været medlem af Foreningen Norden, så det var naturligt, at jeg engagerede mig i det, da jeg gik på pension. Det ligger godt i forlængelse af mit partiarbejde for SSW, og det kommer også det kulturelle arbejde i Sydslesvigsk Forening (SSF) til gode.”

“Historisk har Foreningen Norden altid stået stærkt i Sydslesvig og var i 1950'erne Danmarks næststørste lokalforening. I dag savner jeg mere slagkraft i Foreningen Nordens arbejde, ikke mindst på landsplan. Det er jo meget de gråhåredes klub, og det er synd at sige, at jeg repræsenterer en fornyelse, når det gælder alder. Men jeg føler mig stadig fuld af energi, og jeg vil gerne være med til at kæmpe for, at Foreningen Norden samler det folkelige Norden.”

“Vi har jo brug for det nordiske fællesskab for at tackle tidens mange udfordringer. Alle roser den nordiske samfundsmodel, og det er også godt, men vi skal også vise, at den duer til noget i praksis”, siger Anke Spoorendonk, der mener, at den nordiske samfundsmodel er under pres i disse år. Hun har foræret sig selv Preben Wilhjelms bog *Kampen for retsstaten*, der udkom i 2018, og nævner

I dag savner jeg mere slagkraft i Foreningen Nordens arbejde, ikke mindst på landsplan

Nordisk Råds 68. session på Christiansborg i 2016, sagde, at hun hilste “det nye og tætte samarbejde med Slesvig-Holsten velkommen”.

Men der er noget, Anke Spoorendonk er i tvivl om. Og det er, om Norden er parat til at indtage en ny position i Europa i disse år, hvor gamle alliancer brydes og nye måske opstår i kølvandet på Brexit, politiske slagsmål om social ulighed, flygtninge- og migrantkrise og klimaforandringer, hvilket har betydet uro i EU's medlemslande.

“Det nordiske samarbejde har alle dage været præget af, at man har haft forskellige interesser i de enkelte lande, ikke mindst når det gælder EU- og NATO-medlemskab. Så man kan sige, at det er lidt af en præstation, at vi dog har formået at holde sammen på det nordiske fællesskab, og at Foreningen Norden i år kan

den danske regerings ghettoudspil sidste år som et eksempel på noget, hun anser for at være en forkert udvikling.

“Hvordan kan man som dansk regering lave en ghettoplan og samtidig påstå, at alle er lige for loven? Det er borgerne jo netop ikke, når den slags særregler indføres. For mig er det kendetegnende for nordiske værdier, at vi altid satser på løsninger, der gavner det fælles bedste”, siger hun.

FAMILIEN BLEV DANSK EFTER 1945

Anke Spoorendonks hjem bærer overalt præg af tilknytningen til Danmark. Om det så er på gæstetoiletet, hvor Den danske Salmebog og Højskolesangbogen står på en lille boghylde sammen med Storm P.'s tegninger.

“Ja, det danske har altid fyldt meget”, smiler Anke Spoorendonk.

“Min families danske historie begynder først i 1945, så på en måde tror jeg, at min historie er meget repræsentativ for en stor del af det danske mindretals historie. Min far var soldat under Anden Verdenskrig, blev uddannet som flyver og kom i russisk krigsfangenskab i to år. Da han kom hjem til Slesvig by igen i efteråret 1945, var det til en by i forandring.”

“Mine forældre valgte at blive en del af det danske mindretal, lærte sig dansk og engagerede sig i Slesvigs danske foreningsliv. Min far var snedker, men valgte at søge ansættelse som pedel på den danske Gottorp-Skolen i Slesvig, hvor mine forældre var pedelpar i 30 år. Jeg blev født i 1947 og ▶

Anke Spoorendonk har gennem årene været engageret i mange projekter i Sydslesvig. Blandt andet var hun en aktiv kraft, da Kobbermølle Industri-museum i Harreslev blev etableret i 1980'erne. Kobbermølle, Kupfermühle på tysk, blev grundlagt af kong Christian den Fjerde i 1602. Her blev der fremstillet kobberplader til slotsbyggerier og til flåden i København foruden brugsgenstande i kobber og messing. Kobbermalmen kom bl.a. fra minerne i Rørås i Norge og blev sejlet til udmundingen af Flensborg Fjord. “Historien binder os sammen med Norden”, siger Anke Spoorendonk.

► voksede op som enebarn med både dansk og tysk sprog. Jeg talte dansk med min far og tysk med min mor, og de to talte plattysk sammen. Det fungerede, fordi alle talte alle tre sprog”, fortæller Anke Spoorendonk, der husker, hvordan hun vågnede på sin femårs fødselsdag og ud ad vinduet så, hvordan alle bygninger var blevet overmalet med anti-danske og nationalistiske slagord i løbet af natten. Det var i 1952, hvor det danske mindretal og alt, hvad der var dansk, var under pres i Slesvig-Holsten.

“Det var en skræmmende oplevelse, og det har nok bevirket, at jeg altid som voksen har tænkt, at vi aldrig skal tage demokratiet for givet. Det er skrøbeligt, og noget, vi skal kæmpe for hele tiden. Det har sikkert også været med til at styrke mit politiske engagement, at jeg er vokset op i en meget politisk bevidst familie. Min far var byrådsmedlem for SSW i mange år. Han var rundet af arbejderbevægelsen i Slesvig, og ligesom så mange andre med SPD- og fagforeningsbaggrund meldte han sig ind i SSW efter 1945. De følte, at kun et stærkt dansk fællesskab kunne sikre demokratiet.”

FERIEBARN I DANMARK

For Anke Spoorendonks vedkommende blev den personlige kontakt til Danmark især etableret ved, at hun gennem mange år var feriebarne i Danmark. En ordning, der i 2019 har eksisteret i 100 år, med sydslesvigske børn, der er kommet på ferie hos danske familier. Allerede som femårig blev Anke Spoorendonk sendt af sted fra Flensborg banegård med et navneskilt om halsen. Hun skulle på ferie hos en dansk familie i Kolding, som hun ikke kendte i forvejen, i fire uger.

“Jeg kan huske, at jeg havde ganske forfærdelig hjemve, men det gik jo over

Anke Spoorendonk bor i Harreslev uden for Flensborg. Hun og hendes mand, John Kjems Spoorendonk, der døde i 2007, har boet i Harreslev siden 1977, da hun fik ansættelse som gymnasielærer på den danske Duborg-Skolen i Flensborg. Parrets to voksne børn bor i dag i Danmark og Sydtykland med deres familier.

igen. Nogle år senere kom jeg til Karen og Olav Pedersen i Skæring, og der blev jeg ved med at komme gennem mange år. På et tidspunkt mistede jeg forbindelsen til min feriesøster Else. Men for ti år siden deltog jeg i De Radikales landsmøde som repræsentant for SSW, og der mødte jeg hende tilfældigt. Siden dengang har vi haft kontakt og besøger hinanden jævnligt til stor gensidig glæde”, fortæller Anke Spoorendonk.

SLESVIG-HOLSTEN ER EN DEL AF NORDEN

At Sydslesvig og Slesvig-Holsten i det hele taget er tilknyttet Norden er der historiske forklaringer på: Slesvig-Holsten var en del af den danske helstat indtil 1864 og blev herefter en del af Det Tyske

Rige. Efter folkeafstemningen om en ny grænsedragning i 1920 forblev Holsten og Sydslesvig en del af Det Tyske Rige, mens Nordslesvig, i Danmark kaldet Sønderjylland, blev dansk. Men den væsentligste årsag er for Anke Spoorendonk at se, at det danske mindretal altid har følt sig som en del af det nordiske fællesskab.

Det var ikke mindst Christian Karstoft, der i dag er 95 år, provst i Sydslesvig gennem en årrække og gift med en finsk kvinde, som var den udfarende kraft i at få etableret Foreningen Norden i Sydslesvig. Men der blev taget adskillige tilløb, inden Foreningen Norden i Sydslesvig blev en realitet i 1964, forklarer Anke Spoorendonk.

“Karstoft siger selv, at man fra Foreningen

NORDEN

Norden, også kaldet de nordiske lande, dækker traditionelt over en fællesbetegnelse for staterne Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt de selvstyrende områder Færøerne, Grønland og Ålandsøerne. Skandinavien, også kaldet de skandinaviske lande, gælder kun Danmark, Norge og Sverige. Norden betød oprindeligt blot 'området nordpå' og kunne indbefatte også en stor del af De Britiske Øer og dele af Rusland. Som egennavn med den nuværende politisk-kulturelle betydning er ordet Norden først anvendt i løbet af 1700-tallet.

Kilde: Den Store danske Encyklopædi

NORDISK RÅD OG NORDISK MINISTERRÅD

Det officielle nordiske samarbejde foregår inden for rammerne af Nordisk Råd, der er det parlamentariske organ for det nordiske samarbejde og grundlagt i 1952, samt Nordisk Ministerråd, der er de nordiske regeringers officielle samarbejdsorgan og grundlagt i 1971. Medlemmer er: Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøerne, Grønland og Åland. Siden 2016 har Slesvig-Holsten haft observatørstatus i Nordisk Råd på Sydslesvigsk Vælgerforenings (SSW) initiativ.

Nordens side var bange for, at der fra tysk side ville blive set skævt til, at Foreningen Norden i Sydslesvig blev etableret. Sådan var de politiske forhold dengang. Det tager lang tid at vende en politisk udvikling, men det skete lige så langsomt.”

“For sydslesvigerne var de mange personlige møder mellem Sydslesvig og Norden af stor betydning, og venskabsbystævnerne er stadig en væsentlig del af Foreningen Nordens arbejde”, siger Anke Spoorendonk og nævner som eksempel, at Foreningen Norden i Sydslesvig i 2018 var vært for sine venskabsbyer. Det blev til en uge på Jaruplund Højskole med 50 deltagere fra Sydslesvig, Norge, Åland, Island og Finland. I 2019 har Foreningen Norden i Sydslesvig og Sønderjylland arrangeret en studietur til Lapland, og turen var hurtigt udsolgt.

DER ECHE NORDEN

“Det nordiske er i høj kurs i Sydslesvig og for den sags skyld i hele Slesvig-Holsten”, siger hun og smiler lidt på spørgsmålet om, hvorfor Slesvig-Holsten siden 2013 har haft “Der echte Norden” – det ægte Norden -som sit officielle slogan.

“De allerfleste forbundslande i Tyskland har et slogan som en del af deres identitet udadtil. Når Slesvig-Holsten har valgt dette slogan om at være det ægte Norden, tror jeg det er gjort, fordi Norden har en meget positiv klang i Tyskland, og samtidig har man gjort det med et glimt i øjet. I Slesvig-Holsten ved man jo udmærket, at der er lande, der ligger mere nordligt end Slesvig-Holsten. Det afspejler sig også i, at sloganet på engelsk lyder “Germany’s real North”, siger hun.

Anke Spoorendonk fremhæver en række andre tiltag, der i nyere tid har styrket forbindelsen mellem Slesvig-Holsten og

FORENINGEN NORDEN

Bag Nordisk Råds oprettelse står Foreningen Norden, der blev oprettet i 1919 og således kan fejre sit 100-års jubilæum i år med sloganet “Meget mere Norden”. I Danmark har Foreningen Norden ca. 13.000 medlemmer i 93 lokalforeninger. Dronning Margrethe er protektor.

FORENINGEN NORDEN I SYDSLESVIG

Foreningen Norden i Sydslesvig blev oprettet i 1964 og har Anke Spoorendonk som formand og den tidligere formand, Svend Kohrt, som næstformand. Nordisk Informationskontor i Sønderjylland/Sydslesvig, der har til huse på Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig i Flensborg, er en selvstændig institution, som er knyttet til Nordisk Ministerråd og Foreningen Norden. Formålet er at udbrede kendskabet til nordisk kultur og samfundsforhold. Anke Spoorendonk er også formand for Nordisk Informationskontor.

Norden. I forbindelse med Kieler Ugen, der er en stor kapsejls og folkefest, som har været afholdt siden 1882, blev der gennem næsten 50 år frem til 2009 år afholdt “Kieler-Woche-Gespräche” (Kieler-Uge-samtaler) som en del af Slesvig-Holstens samarbejde med de øvrige lande omkring Østersøen.

Nu afholdes årligt Østersøkonferencen, Baltic Sea Parliamentary Conference (BSPC), hvor også Slesvig-Holsten,

der blev oprettet som delstat i 1946, er repræsenteret med egne delegerede. Det samme er Mecklenburg-Vorpommern, Hamborg og Bremen og de baltiske lande, Danmark, Finland, Tyskland, Island, Norge, Polen, Sverige, Grønland og Åland. Formålet er at styrke den fælles identitet i Østersøregionen gennem et tæt samarbejde mellem nationale og regionale parlamenter. ▶

- “De tyske delstater laver jo ikke udenrigspolitik, men de facto er der tale om udenrigspolitik, når man mødes i BSPC. Politisk er det noget, vi i SSW altid har fremmet”, siger Anke Spoorendonk og peger på, at Sydslesvig især føler et vist skæbnefællesskab med Åland, der i lighed med Sydslesvig fik afgjort sin skæbne om nationalt tilhørsforhold efter Første Verdenskrig.

Den port (‘Porten til Norden’, red.) synes jeg virkelig er ladet med symbolik. Man kan nemlig selv bestemme, om man vil lukke porten, eller man vil lukke den op

“Under fredsforhandlingerne i Versailles ønskede man både i Sverige og på Åland en folkeafstemning om Ålands genforening med Sverige. Stormagterne vendte tommelfingeren nedad, og Åland forblev en del af Finland, men fik udstrakt autonomi. Som bekendt fik vi en folkeafstemning, som sikrede Sønderjyllands genforening med Danmark, så på den måde gik det helt anderledes hos os”, siger Anke Spoorendonk.

PORTEN TIL NORDEN I FREMTIDEN

Op til markeringen af Genforeningen og ‘dansk-tysk venskabsår’ i 2020 er der grundlag for at gøre status over Syd-

slesvigs og Slesvig-Holstens forhold til Norden. Det er Anke Spoorendonks opfattelse, at det nordiske er blevet nedprioriteret på det politiske plan efter landdagsvalget i 2017, der betød, at SSW ikke længere er en del af regeringen i Kiel.

“Min efterfølger (justits- og Europaminister Sabine Sütterlin-Waack, CDU, red.) er et uhyre fornuftigt menneske, men

hun har nogle andre prioriteringer. I dag er det mit indtryk, at de slesvig-holstenske forbindelser nordpå primært klares på forvaltningsplan. Jeg synes selvfølgelig, der er behov for, at Slesvig-Holsten får noget mere power i samarbejdet med Norden og kommer videre”, siger Anke Spoorendonk, der understreger, at hun aldrig har mødt

modvilje i Kiel i forhold til det nordiske. At hun selv, alene i kraft af at hun taler dansk, har et tættere forhold til Norden, anser hun for helt naturligt.

Anke Spoorendonk ser det også som yderst positivt, at myndighederne i Slesvig-Holsten har godkendt Femern Bælt-tunnelen, der skal forbinde Lolland og Femern i Slesvig-Holsten med en 18 kilometer lang sænketunnel. Men hun synes, man gør klogt i at huske, at det ikke kun drejer sig om, at danskere fra Øst-Danmark kan komme hurtigere til Hamborg.

“Der har været en tendens til, at den danske debat om Femern-forbindelsen har handlet om selve forbindelsen. For mig

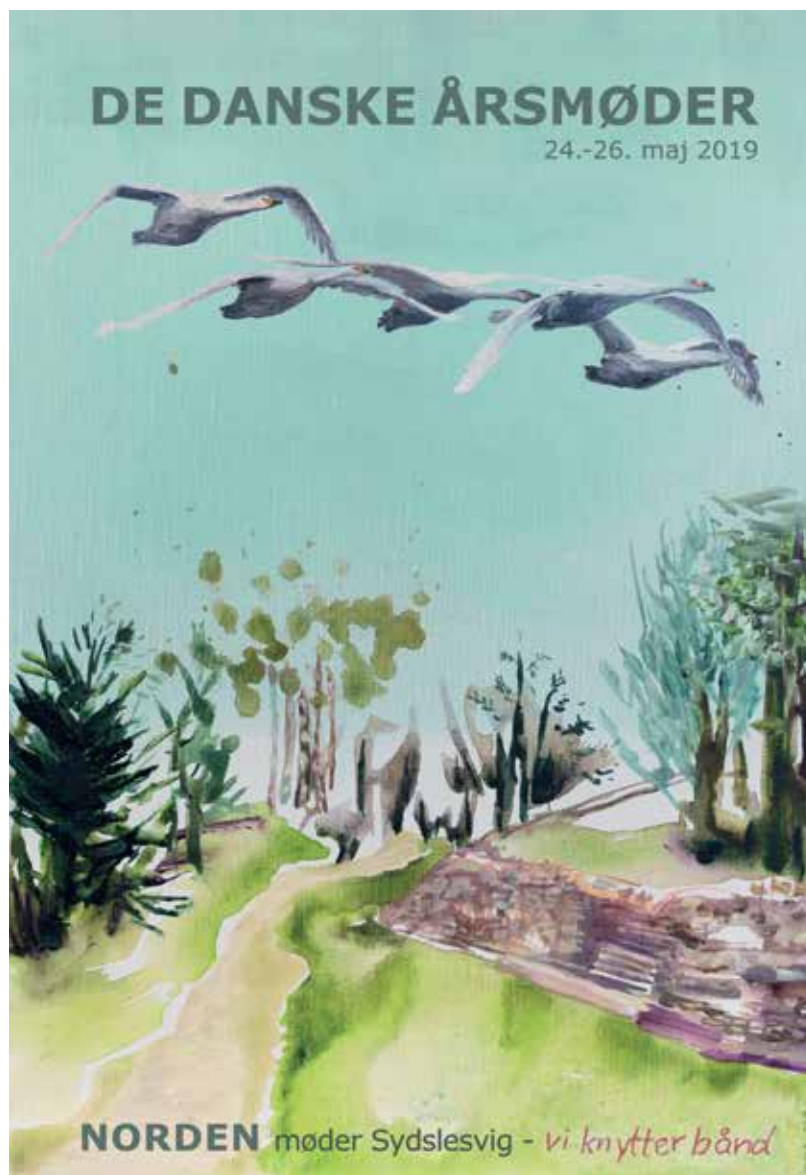
er Femern-forbindelsen en kulturbro, der giver bedre mulighed for samarbejde og udveksling af kultur og selvfølgelig også varer og tjenesteydelser mellem nord og syd”, siger Anke Spoorendonk, der også glæder sig over, at vikingelandsbyen Hedeby og oldtidsforsvarsværket Dannevirke er kommet på UNESCOs Verdensarvliste i 2018.

“Allerede i 2010 fandt man ‘Porten til Norden’ ved Dannevirke, og den port synes jeg virkelig er ladet med symbolik. Man kan nemlig selv bestemme, om man vil lukke porten, eller man vil lukke den op, så Sydslesvig kan blive porten til Norden med den dialog og udveksling, der følger med. I en tid med grænsekontrol og uro i Europa er det et smukt billede, som jeg håber, vi alle må forstå at fylde med indhold”, siger Anke Spoorendonk. •

ANKE SPOORENDONK, født 1947 i Bustrup, Slesvig. Justits-, kultur- og Europaminister (SSW) i Slesvig-Holsten fra 2012 til 2017, tidligere gymnasielærer ved Duborg-Skolen. Ridder af Dannebrog. Uddannet cand.mag. i historie og tysk ved Københavns Universitet. Gift med John Kjems Spoorendonk, der døde i 2007. Hun har to voksne børn og seks børnebørn.

Den plakat, der er fremstillet i anledning af De Danske Årsmøder i Sydslesvig 2019, forestiller de fem nordiske svaner og Dannevirke. Årsmødeplakaten er fremstillet af billedkunstneren Inka Sigel, der bor i Odder og er født og opvokset i Flensborg.

TEMA: SYDSLESVIG
I NORDEN

ÅRSMØDE MED NORDEN SOM TEMA

Når De Danske Årsmøder i Sydslesvig løber af stablen den 24. til 26. maj 2019, bliver det med "Norden møder Sydslesvig" som tema. Jon Hardon Hansen, der er formand for Sydslesvigsk Forening (SSF), oplyser, at temaet er valgt, fordi Foreningen Norden fylder 100 år og samtidig fylder Dannebrog 800 år.

"Der er virkelig grund til at markere Sydslesvigs tilknytning til Norden i år. Vi gør det jo også i lyset af, at Dannevirke, der i 2018 kom på UNESCOs Verdensarvliste, historisk har markeret Skandinavien sydgrænse. Sydslesvig er en del af Skandinavien, selv om grænsen i dag går

et andet sted. Det er værd at markere i år, hvor Foreningen Norden fylder 100 år, og Foreningen Norden i Sydslesvig fylder 55 år", siger han.

Jon Hardon Hansen nævner også, at Årsmøderne vil sætte fokus på Dannebrog, der ifølge legenden faldt ned fra himlen under et slag i Estland for 800 år siden, den 15. juni 1219.

"Det er klart, at vi skal markere 800 år med Dannebrog", siger Jon Hardon Hansen, der glæder sig over årsmødeplakaten, der er udformet af billedkunstneren Inka Sigel. Plakaten forestiller de fem nordiske svaner, der flyver hen over et

landskab med træer og græs. En ruin af et murværk, der skal forestille Dannevirke, optræder også på plakaten.

"Det er en vældig nordisk plakat", siger Jon Hardon Hansen, der dog gerne havde set, at Dannebrog også optrådte på plakaten, når Dannebrog nu fylder 800 år i år.

"Sådan er det med kunstnerisk frihed. Det kan vi ikke blande os i", siger Jon Hardon Hansen, der glæder sig over, at Dannebrog til gengæld er trykt på den t-shirt, der er fremstillet i anledning af årsmødet. Her har den ene svane et Dannebrog hængende i en snor rundt om halsen. ●

TEMA: SYDSLESVIG
I NORDEN

DANNEVIRKE ER PORTEN TIL NORDEN

Dannevirke, der er Nordeuropas største forsvarsværk, og den nærliggende vikingelandsby Hedeby er i 2018 kommet på UNESCOs Verdensarvliste. Arkæolog og museumsleder Nis Hardt, Dannevirke Museum, vil formidle Dannevirkes 1500-årige historie, så både danskere og tyskere forstår historien og dermed også hinanden lidt bedre ▶

Af Anna-Lise Bjerager
Foto: Lars Salomonsen

At Dannevirke stadig er en del af danskernes nationale fortælling blev bekræftet, da Danmark spillede VM i håndbold i januar 2019: "Et Dannevirke af brystkasser" lød en overskrift i *Weekendavisen*, hvor skribenten gjorde rede for, at håndbold med tremeterlinjen som frem-skudt forsvarsværk blev opfundet efter Danmarks nederlag i krigen i 1864, som førte til, at Holsten, Lauenborg og Slesvig ophørte med at være en del af den danske helstat.

Men Dannevirke, Nordeuropas største forsvarsværk, der i 2018 kom på UNESCOs Verdensarvliste sammen med Hedeby, der var Nordeuropas største handelsplads i vikingetiden, er så meget mere end en del af den nationale fortælling om nederlaget i 1864.

Det forklarer arkæolog Nis Hardt, der

tager imod på Dannevirke Museum i landsbyen Dannewerk i nærheden af Slesvig by, hvor han har været museumsleder i 20 år. 64-årige Nis Hardt har været lidt af en enmandshær – dog med både tyske og danske kolleger ved sin side i lange perioder – i en utrættelig kamp for at få det engang tilgroede fortidsminde gravet frem og konserveret, så et dansk og et tysk publikum med tiden kan følge stedets historiske udvikling helt tilbage fra 400-tallet. Senest stod han fra 2010 til 2013 i spidsen for udgravningen af 'Porten til Norden' – den hidtil eneste fundne åbning i det 30 kilometer lange voldanlæg, der strækker sig fra Østersøen over den jyske højderyg og ud til Vesterhavet.

"I dag ligger Dannevirke i Tyskland, fordi folkeafstemningen i 1920 afgjorde,

at Nordslesvig skulle høre til Danmark, og Sydslesvig til Tyskland. Men det væsentlige for mig er at få formidlet, at Dannevirke udgør Skandinaviens sydgrænse. Vi befinder os lige nu i Skandinavien. Det skal ikke forstås på den måde, at jeg er nationalist og ønsker Dannevirke tilbage til Danmark. Jeg er bare optaget af at få både danskere og tyskere til at forstå, at de mennesker, der lever i Slesvig, altid har levet med både dansk og tysk sprog og kultur", siger Nis Hardt, der har boet i Dannewerk hele sit liv, men alligevel jævnligt bliver spurgt, om han så skal hjem til Danmark, når han går på pension?

"Det kan godt være, at jeg er dansksindet, men jeg er først og fremmest slesvig-holstener. Jeg kan af historiske årsager ikke være dansker som én, der kommer fra Fyn eller Vendsyssel. Mange danskere og tyskere lever i stor uvidenhed om de faktiske forhold, og det må vi da gøre noget ved. Hvis vi kan få formidlet historien om Dannevirke rigtigt, tror jeg, at flere vil komme til at forstå fortiden og dermed også nutiden og sig selv meget bedre. Man skal huske, at indtil 1800-tallet var modsætningsforholdene jo ikke særlig udtrykte. Man var faktisk ikke optaget af, om folk var tyske eller danske slesvigere, frisere eller holstenerere. Det var først med nationalstaten, at dette modsætningsforhold opstod", siger Nis Hardt.

HANDELSVEJENE BLEV KONTROLLERET

Han forklarer, at Dannevirke har været danernes forsvarsværk mod saksere, frankere og slaviske folk mod syd gennem 1.500 år. Men i virkeligheden har der kun været få krigshandlinger på dette sted. Størstedelen af den tid, Dannevirke har eksisteret, har voldene ligget i ruiner i landskabet. Først når der har været optræk til krigeriske konfrontationer, har man løbende bygget nyt eller sat gamle voldstrækninger i stand.

"Det kan godt være, at man kalder Jellingstenen for Danmarks dåbsattest, fordi Harald Blåtand satte den sten i Jelling som et tegn på, at landet var blevet kristent. Men Dannevirke er Danmarks fødselsattest. Det var her, det hele begyndte", siger Nis Hardt.

“Dannevirkes vigtigste funktion har gennem alle århundrederne været at give magthaverne mulighed for at kontrollere handelsvejene, for det er handel, der har bundet verden sammen. Sådan var det i fortiden, og sådan er det i dag”, fastslår Nis Hardt og forklarer, at Dannevirke har udgjort et magtpolitisk knudepunkt. Vel at mærke ikke kun i forhold til landforbindelsen mellem nord og syd: I oldtiden og i middelalderen blev Dannevirke også brugt til at beskytte søhandelsvejen fra Vesterhavet og til Hedeby, der var Nord-europas største handelsplads i vikingetiden og ligger i tilknytning til Dannevirke inderst i fjorden Slien. De handelsvarer, der skulle fra Vesterhavet til Hedeby, blev omskibet og sejlet op ad floden Trene, dernæst fragtet med hestevogn den korte distance på 14 kilometer over land til Hedeby, hvorfra varer også kunne transporteres ad Slien og videre ud til Østersøen.

‘PORTEN TIL NORDEN’

At dreje fra højhastighedstrafikken på motorvej A7 mod Hamborg og havne i en af lænestolene på Nis Hardts kontor på det gamle husmandssted, hvor Dannevirke Museum har haft sine lokaler siden indvielsen i 1990, og høre historien om Dannevirke, kræver tid og ro. Og begge dele har Nis Hardt en evne til at give videre.

For eksempel om dengang i 2010, hvor han selv lå på sine knæ og sammen med tyske museumskolleger gravede med spade og ske kun 50 meter uden for vinduet og fandt ‘Østre Kahlegat’, som hurtigt blev omdøbt til ‘Porten til Norden’.

“Jeg havde længe haft på fornemmelsen, at der måske var en port, fordi der i landskabet var en fordybning på dette sted, og en sådan port omtales også i de sparsomme skriftlige kilder, vi har. ‘Porten til Norden’ er det mest synlige bevis på, at mennesker har levet deres liv størstedelen ▶

I forbindelse med forfatningskampen, der varede fra 1866 til 1901, talte venstrelederen Christen Berg om, at der skulle skabes “Dannevirke i hver mands bryst”. I januar 2019 skrev Weekendavisen om et “Et Dannevirke af brystkasser”, da Danmark spillede VM i håndbold.

Maleren Lorenz Frølich fremstillede i 1855 Thyra Danebod, Gorm den Gamles dronning, som bygherre til Dannevirke. Ifølge Saxo var det Thyra, der tog initiativet til at opføre Dannevirke for at forsvare landet mod fjender fra syd. Arkæologiske undersøgelser har dog vist, at opførelsen af Dannevirke blev påbegyndt 300 år før Dronning Thyra.

► af tiden i fred og samdrægtighed omkring Dannevirke. Her har handelsrejsende, bønder, tiggere, hærførere, konger og kejsere og senere, da kristendommen kom hertil, også pilgrimme, vandret igennem”, siger Nis Hardt, der stadig husker, at han følte sig både glad og bevæget, da han og hans tyske kolleger fandt portåbningen.

I en tid med grænsekontrol og vildsvinehegn må jeg indrømme, at jeg tænkte: Flot! Nu er der hul igennem

“I en tid med grænsekontrol og vildsvinehegn må jeg indrømme, at jeg tænkte: Flot! Nu er der hul igennem. Det kan vi bruge til at fortælle, at Dannevirke er et sted, der forbinder og ikke bare skiller mennesker. Nu har vi det synlige bevis”, siger Nis Hardt.

“DET VAR HER, DET HELE BEGYNDTE”

Dannevirkes historie går langt tilbage, forklarer Nis Hardt: Kulstof 14-metoden har påvist, at en jordvold bygget af hedetørv med bagvedliggende jordvolde er bygget på dette sted i tidsrummet år 450-500. Det var på den tid, da anglere, saksere og jyder sejlede mod vest til de britiske øer, hvilket ord som ‘Anglia’ for England og ‘Vestsachsen’ for Westsussex vidner om.

Allerede på dette tidlige tidspunkt mener Nis Hardt, at der har været tale om, at man har samlet det rige, der senere skulle blive til Danmark. Den formodning

underbygges af, at de sidste våbenofferfund i jyske moser er fra den tid. Det betyder sandsynligvis, at krigshandlinger er ophørt. Dertil kommer, at østromerske og frankiske kilder fra omkring år 500 beretter om et nyt folk, der udvidede deres magtområde i Sydsandinavien, nemlig danerne. Det folk lagde senere navn til

Dannevirke, danernes virke. Meget tyder derfor på, at forskellige høvdingeområder i de vestlige dele af det senere kongerige Danmark smeltede sammen i slutningen af 400-tallet, mener Nis Hardt.

“Det kan godt være, at man kalder Jellingstenen for

Danmarks dåbsattest, fordi Harald Blåtand satte denne sten i Jelling som et tegn på, at landet var blevet kristent. Men Dannevirke er Danmarks fødselsattest. Det var her, det hele begyndte”, siger han.

I år 808 nævnes kampestenmuren ved Dannevirke for første gang i frankiske kilder. På det tidspunkt førte danerkongen Godfred krig mod Karl den Store. Frankerkongens historieskriver beretter om, hvordan Godfred ødelagde den slaviske østersøhavn Reric og byggede en vold. “Kun én port skulle den have, hvorigennem heste og vogne kunne udsendes og modtages”, hedder det.

Der er ifølge Nis Hardt stor sandsynlighed for, at den port, som han og hans kolleger udgravede 2010-2013 er den port, der omtales i de frankiske kilder. Der er intet tilbage af selve porten. Men vejen og hjulspor var tydelige af se i den sandede undergrund, hvor Hærvejen, der på tysk kaldes Ochsenweg, Oksevejen, i flere

århundreder gik igennem Dannevirke. Portåbningen er dog nu dækket til igen og i dag ses kun en hulning i terrænet.

FRA KAMPESTENMUR TIL VALDEMARS MUR

Kampestenmuren, hvoraf dele stadig kan ses i landskabet ved Dannevirke, var 3 kilometer lang, 3,5 meter høj og 3 meter bred. Et kolossalt bygningsværk, som ifølge arkæologernes udregninger har bestået af 20 millioner sten.

“Jeg tror ikke, man gør sig begreb om, hvor omfattende dette arbejde har været. I dag taler man om den præstation det var at bygge de danske middelalderkirker i 1100-tallet. Men dette var den første prøve 400 år tidligere. De 20 millioner sten er jo blevet hentet ude ved Østersøkysten, hvor de faldt ud af klinterne. De har skullet transporteres og tilhuges og bygges sammen i et system af fliser og fyld”, forklarer Nis Hardt.

I 1100-tallet byggede kong Valdemar en teglstensmur, der var 4 kilometer lang. Valdemarsmuren, som den kaldes i daglig tale, kan beses ved Dannevirke i dag. Kong Valdemar den Stores historieskriver, Saxo Grammaticus, skriver i sin krønike, Gesta Danorum (danernes bedrifter) omkring 1190, at kong Valdemar satte sig for at værne om sit rige ved at kontrollere det ved borgbyggeri – og at befæste grænsen mod invasionsforsøg fra vendisk og tysk side og lod opføre en mur af brændte sten på Thyras vold. Volden nævnes også på en blyplade, der er fundet i kong Valdemars grav i Ringsted. Her står bl.a. “Også en mur til hele rigets værn, hvilken almindelig kaldes Danewerch, opførte han først af brændte sten [...]”.

INGEN GRUND TIL GRÆNSER

Fra omkring 1250 mistede Dannevirke sin betydning som grænsevold, fordi magtba-

Nis Hardt håber, at Dannevirke Museum i de kommende år kan få bevilget de nødvendige fondsmidler, og at der vil være den fornødne vilje til at udvide museet efter optagelsen på UNESCOs Verdensarvliste. "Det gælder om at få historien om Dannevirke fortalt til nye generationer på en spændende måde", siger han.

lancen blev forskudt: Abelslægtens konger og hertuger på Gottorp Slot i Slesvig blev samgifte med greveslægten Schaumburg i Holsten, fortæller Nis Hardt.

"I løbet af et par generationer var det de samme magthavere nord og syd for Dannevirke, og så var der jo ingen grund til at have et fæstningsværk som grænse", siger han.

Dannevirke var i forfald indtil 1800-tallet, hvor den nationale idé slog igennem, og voldanlægget, der på ingen måde var egnet til en ny tids krigshandlinger, blev skueplads for de voldsomme begivenheder i 1864. Natten mellem den 5. og 6. februar 1864 trak hæren sig tilbage fra Dannevirke til Dybbøl, hvor de danske tropper led det endelige nederlag den 18. april 1864.

Vi har rejst os fra lænestolene, og Nis Hardt viser vej ud i terrænet ved Dannevirke, hvor der ved krigsudbruddet i

1864 var 27 skanser. I dag kan man tæt ved museet besøge en rekonstruktion fra 2001 af Skanse 14. Denne eftermiddag er der fredeligt i Skanse 14, bortset fra nogle glasskår, der ligger i græsset. Der er mange, der godt kan lide at sidde her og se ud over landskabet, mens de hygger sig med en øl. Men Nis Hardt er nu lidt ærgerlig over, at de ikke rydder op efter sig.

"Dannevirke går som en rød tråd gennem grænselandets historie. Både i krig og i fred. Både danske og tyske kræfter er i dag optaget af, at Dannevirke skal være det sted, der forbinder nord og syd. Jeg håber, at vi i de kommende år kan få samlet tilstrækkelige fondsmidler ind og få skabt viljen til at udvide dette sted, så historien om Dannevirke kan blive fortalt til nye generationer på en spændende måde", siger Nis Hardt. ●

DANEVIRKE MUSEUM kan besøges på Ochsenweg 5, 24867 Dannewerk (ved Slesvig), Tyskland. Dannevirke Museum blev grundlagt i 1990, men lokaliteten blev fredet allerede i 1950. Udforskningen af området begyndte omkring 1860. Dannevirke Museum ejes og drives af Sydslesvigsk Forening (SSF).

TEMA: SYDSLESVIG
I NORDEN

NORDEN ER VED AT BLIVE EN EUROPÆISK MAGTFAKTOR

ANALYSE Norden er ved at udvikle sig til en økonomisk vækstmotor og en stabiliserende politisk faktor i Europa. Det skyldes to afgørende geopolitiske skift: Murens fald og Tysklands genforening, der flyttede Europas tyngdepunkt mod nordøst, og den aktuelle Putin-Brexit-Trump-bølge, der sætter fart i fælles nordisk sikkerhedspolitik, skriver Claus Kragh, der er Europaredaktør ved ugebrevet *Mandag Morgen*

Af Claus Kragh

Det nordiske samarbejde står over for en historisk renæssance.

Det kan lyde som en overilet påstand i en tid, hvor internationalt samarbejde i EU og andre fora er under pres fra Brexit, Donald Trump og nationalkonservative bevægelser i en række lande med inspiration fra det fjendtlige Rusland.

Men det er netop det ydre pres og den voksende tvivl om Europas kollektive sikkerhed, der gør, at et stærkere politisk samarbejde mellem de fem nordiske lande i dag fremstår som både et attraktivt og samtidig et langt mere realistisk svar på de nordiske landes internationale udfordringer, end man hidtil har tænkt det.

Den nordiske samfundsmodel har gennem de seneste årtier været anerkendt af økonomer, arbejdsmarkedsforskere og velfærdseksperter. Men det er ganske nyt, at nationale politikere i Norden taler

varmt om reelt samarbejde, og at andre lande i Europa begynder at opfatte Norden som en attraktiv samlet alliancepartner i Europa.

Det er ikke desto mindre, hvad man har set fra toppolitikere i lande som Holland og Storbritannien, der aktivt rækker ud efter øget samarbejde med de nordiske lande i bestræbelserne på at stå sig bedst muligt i forhold til det EU, der tegner sig efter briternes udtræden.

I efteråret 2018 mødte Theresa May således op ved Nordisk Råds session i Oslo og talte varmt for fremtidigt samarbejde om vedvarende energi og kampen mod klimaforandringerne. Og fra hollandsk side har premierminister Mark Rutte være hovedmanden i skabelsen af den nye vigtige alliance internt i EU: The New Hanseatic League – det nye Hanseforbund, hvor Danmark, Sverige, Estland, ▶

Theresa May var gæstetaler ved Nordisk Råds 70. session i Stortinget i Oslo den 30. oktober 2018. "Andre lande i Europa begynder at opfatte Norden som en attraktiv samlet alliancepartner i Europa", skriver Claus Kragh.

Foto: Forsvarsministeriet

Den danske forsvarsminister Claus Hjort Frederiksen (V) deltog i november 2018 i et møde med sine nordiske kollegaer i Oslo og underskrev en hensigts-erklæring 'Vision 2025' for det nordiske forsvarssamarbejde, NORDEFCO (Nordic Defence Cooperation). I januar 2019 mødtes forsvarsministrene igen i den svenske by Sälen, hvor man besluttede at dele radarovervågningsbilleder med hinanden, selvom Finland og Sverige ikke er medlemmer af NATO. "Det er en premiere i NATO's historie", skriver Claus Kragh.

- ▶ Letland, Litauen og Polen står sammen med hollænderne og Irland om at udgøre en nordlig og finanspolitisk konservativ alliance internt i EU.

NORDISK FORSVARSSAMARBEJDE

De nye interne dynamikker i Norden så man også, da de nordiske forsvarsministre mødtes i den svenske by Sälen i januar 2019. Sverige var i september 2018 igen et valg, hvor russiske aktører blandede sig i valgkampen gennem påvirkning af sociale medier. Og nu er den danske forsvarsminister Claus Hjort Frederiksen af sine efterretningsfolk blev advaret om, at det samme uden tvivl vil ske i Danmark ved det kommende folketingsvalg. Denne indblanding og en generelt truende adfærd fra Rusland har sammen med usikkerheden omkring USA's engagement i NATO under Donald Trump sat fart på det nordiske forsvarssamarbejde.

Således besluttede de nordiske forsvarsministre ved mødet i Sverige at dele radarovervågningsbilleder med hinanden, selvom Finland og Sverige ikke er medlemmer af NATO. Det er en premiere i NATO's historie, og den danske forsvarsminister beskrev over for *Berlingske* udviklingen som "begyndelsen på en nordisk dimension i NATO".

"Den svenske politik er at integrere sig så meget i NATO på det operationelle plan, at det sådan set kun er den formelle tilslutning til NATO, der mangler. Jeg plejer spørge om at sige, at Sverige har det med NATO, som Danmark har det med euroen. Vi følger euroen i tykt og tyndt. Det eneste, vi ikke ønsker, er politisk indflydelse. Svenskerne følger NATO i tykt og tyndt. Det eneste, de ikke ønsker, er politisk indflydelse", sagde Claus Hjort Frederiksen til avisen.

Den liberale danske forsvarsminister har i europa- og udenrigspolitikken altid været

stærkt orienteret mod London og ikke mindst Washington. Men nu fremstår han pludselig som en varm fortalere for militært samarbejde i EU og for både militært, økonomisk og politisk samarbejde i Norden.

Han og andre ledende politikere i de nordiske regeringer begynder at smide den berøringsangst, som de nordiske landes forskellige alliancepositioner igennem mange år har givet anledning til. Samtidig besinder man sig i stadig højere grad på de mange lovende integrationsspor, som allerede eksisterer i det nordiske samarbejde, men som blev sat under voldsomt pres i forbindelse med flygtningekrisen i 2015.

Det er fortsat ikke sådan, at de nordiske landes samarbejde er lydefrit på alle områder, men der bliver i disse år set meget på de fordele, som arbejdsmarkedsintegration, energisamarbejde og vækstskabende grænseoverskridende infrastruktur

som Øresundsforbindelsen udgør i de nordiske lande.

FRA BLÅ BANAN TIL BALTISK BUE

Mens det dybest set er den manglende tilid til USA i forhold til Europas kollektive sikkerhed, der nu fører til det tætte forsvarspolitiske samarbejde i NORDEFECO, er den økonomiske integration omkring den nordiske region i realiteten begyndt nogle årtier tidligere.

Murens fald og Tysklands genforening omkring 1990 betød i sig selv, at nye markeder og muligheder åbnede sig i Østersø-regionen, hvor det økonomiske samkvem lå i en dybfryser under Den Kolde Krig. Den udvikling blev der sat turbo på, da de baltiske lande, Polen og resten af Central-europa i 2004 kom ind i EU.

Hundretusindvis af baltere og polakker blev værdsatte medarbejdere i nordiske virksomheder. Mange slog sig ned i danske udkantsregioner som Samsø og Nordjylland, og i det hele taget blev den nordiske region og Østersø-regionen til et betydeligt europæisk centrum. Denne udvikling beskrev ugebladet *Mandag Morgen* i en analyse i 2012.

“På blot 20 år er Østersø-regionen forvandlet fra Europas fattige baggård til kontinentets mest dynamiske vækstcentrum og en højt respekteret erhvervspolitisk rollemodel”, lød det i artiklen, der citerede Tysklands kansler, Angela Merkel, for følgende udtalelse ved Østersø-topmødet i maj 2012:

“Østersø-regionen er blevet et europæisk fyrtårn for bæredygtig vækst, velstand og samarbejde”, lød det fra den tyske kansler.

Analysen byggede blandt andet på et interview med den franske geograf Roger Brunet, der i 1990'erne blev kendt for sin beskrivelse 'den blå banan', der definerede Europas økonomiske ryggrad

som den koncentration af menneskelig, urban, finansiel, industriel og videnmæssig kapital, man finder i det geografiske rum, der strækker sig fra Norditalien over Schweiz, det vestlige Tyskland og Benelux-landene til London og industribyerne i det nordvestlige England.

Ifølge Brunet førte den europæiske integration, som har fundet sted siden Anden Verdenskrig, til, at Europas økonomiske ryggrad begyndte at flytte sig mod nordøst – en udvikling, der blev kraftigt forstærket af Tysklands genforening og de øst- og centraleuropæiske landes indtræden i EU.

“Den blå banan vil miste noget af sin betydning, efterhånden som de nye vækstpoler vokser sig stærkere. Dette gælder særligt for den baltiske bue – Polen, det nordlige Tyskland, de baltiske republikker, Skandinavien, Finland og det vestlige Rusland. Europas vækstpotentiale bliver skubbet mod nordøst”, sagde Brunet.

GRØNT VÆKSTBOOM

Det er i høj grad gået, som den gamle franske økonomigeograf spåede, selvom udviklingen i Rusland har været negativ.

I den nordøstlige del af Norden arbejdes der på etableringen af den faste togforbindelse mellem Helsinki og Tallinn, som promoveres som Finest Bay Area. I det nordlige Sverige er fremstillingen af batterier ved at udvikle sig til en ny milliardindustri med virksomheden North Volt som det måske fineste eksempel. Og både i Nordsøen og Østersøen producerer havvindmølleparker store og hastigt voksende mængder elektricitet, som sælges med stadig bedre fortjeneste i by- og industricentrene længere mod syd i Europa.

I det hele taget har de nordiske lande på forbilledlig vis formået at gøre den

nødvendige grønne omstilling til det vækstskebnende omdrejningspunkt for etableringen af nye arbejdspladser som erstatning for dem, der er mistet i fossilt baserede industri- og erhvervssektorer.

Det er ikke alene energisektoren, der nyder gavn af de nordiske regeringers høje klimapolitiske ambitioner. Det samme sker i de digitale og teknologiske industrier og er så småt ved at tage fart i fødevarersektoren, hvor de store virksomheder bliver stadig bedre til at indrette deres strategier efter ambitionerne bag FN's 17 verdensmål.

Sikkerhedspolitisk samarbejde, grøn omstilling og en fælles bekymring for velfærdsstatens overlevelse i en verden præget af globalisering og europæisering er i dag stærke fællesnævnerne for regeringerne i de nordiske lande. Og i et uroligt Europa, hvor Tyskland og Frankrig ønsker mere integration, er mit bedste bud, at vi i de kommende år vil se, at Norden vil optræde som en stadig mere proaktiv regional aktør, hvor man taler på hinandens vegne i de fora, man nu er medlem af. ●

Foto: Ugebladet Mandag Morgen

CLAUS KRAGH er Europaredaktør, Ugebladet *Mandag Morgen*. Han har igennem 20 år beskæftiget sig med Europa, tidligere bl.a. også som udenrigskorrespondent for Berlingske

De nordiske flag vejer foran de nordiske ambassader i Berlin, der i de senere år i fællesskab har arrangeret flere nordisk-tyske arrangementer.

Foto: Kai Abresch/Nordiske ambassader i Berlin

TYSK FORSKER:

“NORDEN ER VIGTIGERE FOR TYSKLAND END NOGENSINDE FØR

Der skal mere tysk-nordisk samarbejde og flere samarbejdsfora til. Sådan lyder anbefalingen fra et netop afsluttet nordisk-tysk samarbejdsprojekt, som i 10 år har haft fokus på forskning, oplysning og netværksdannelse mellem Norden og Tyskland. Tobias Etzold, der har ledet projektet de seneste syv år, gør i dette interview med magasinet *Grænsen* status over det nordisk-tyske samarbejde

Af Merlin Christophersen

Den 27. september 2018 blev der afholdt en konference om nordisk-tysk samarbejde i Berlin med deltagelse af højtstående nordiske og tyske politikere, embedsfolk og forskere. Kon-

ferencen, der var arrangeret af Det tyske Institut for international politik og sikkerhed, var kulminationen på 10 års aktiviteter i projektet 'Research Centre Norden', der har haft fokus på forskning, oplysning

og netværksdannelse mellem de nordiske lande og Tyskland. Projektet, som har været finansieret af Nordisk Ministerråd, er de seneste syv år blevet ledet af Tobias Etzold, der er ph.d. og tysk nordenekspert.

Imidlertid er projektet, der har kørt siden 2008, blevet afsluttet ved udgangen af 2018. Nordisk Ministerråd har indstillet finansieringen, og det har heller ikke været muligt at finde midler på tysk side til at videreføre projektet. Flere konferencedeltagere, bl.a. Nordisk Råds præsident og medlem af det norske Storting, Michael Tetzschner (Høyre), og departementschef for Europa i det tyske udenrigsministerium og medlem

af den tyske Forbundsrag, Michael Roth (SPD), brugte konferencen som anledning til at rose projektets resultater og anbefalinger, der bl.a. går ud på at etablere mere permanente nordisk-tyske samarbejdsplatforme.

For Tobias Etzold er politikernes ros udtryk for, at både Tyskland og de nordiske lande anser hinanden for at være vigtige partnere.

“Nordens betydning for Tyskland er vokset de seneste 10 år og er i dag nok vigtigere end nogensinde før. Efter finanskrisen, der startede i 2008, blev de nordiske lande af Tyskland anset for at være konstruktive samarbejdspartnere modsat flere syd-europæiske lande. Og også svækkelsen af den tysk-franske akse, der længe har været en motor for samarbejdet i EU, og Brexit-afstemningen i 2016 har været med til, at Tyskland er begyndt at interessere sig mere for de nordiske lande, som man deler mange interesser med.”

Det nordisk-tyske samarbejdsprojekt får ros fra politisk side, så det forekommer umiddelbart at være lidt af et paradoks, at Nordisk Ministerråd har indstillet finansieringen, og at der heller ikke kan findes midler på tysk side til at videreføre projektet?

“Sådan noget er jo altid et spørgsmål om penge og prioriteringer. Selvfølgelig er det beklageligt, at projektet lukkes og den institutionelle hukommelse, der er blevet opbygget, falder væk. Men på den anden side, har vi også opnået noget. Vi har fået knyttet kontakter på både videnskabeligt og politisk niveau, og vi er kommet med anbefalinger til, hvor man med fordel kunne arbejde tættere sammen. Jeg håber selvfølgelig, at vores anbefalinger bliver fulgt, og jeg ser allerede tegn på, at vi har bidraget til en intensiveret udveksling. F.eks. står de nordiske landes ambassader i Berlin allerede i dag for en del fællesnordiske arrangementer, hvor der etableres møder med tyske partnere.”

Hvilke områder egner sig efter din mening bedst for et tættere nordisk-tysk samarbejde?

“I projektet anbefaler vi områder som miljø, klima, grøn omstilling, digitalisering og konflikthåndtering, hvor de

nordiske lande og Tyskland har fælles interesser, og der kræves internationale løsninger. Desuden er de nordiske lande allerede gode til at samarbejde på disse områder, og landene er også hver især langt fremme i udviklingen. Så Tyskland kan nok lære en del her.”

Hvilke områder egner sig dårligst til samarbejdet mellem Norden og Tyskland?

“Et oplagt område, hvor det er svært at samarbejde, er flygtningeområdet, som er blevet akut efter 2015, hvor hundredtusinder af flygtninge og migranter begyndte at krydse Middelhavet. Asyl og integration af disse mennesker er meget politisk betændt og vækker stærke følelser i de europæiske landes befolkninger. Her kan man ikke blive enige om en fælles politik hverken i EU eller i de nordiske lande. F.eks. har Sverige sammen med Tyskland engageret sig for en fælles europæisk flygtningepolitik, mens Danmark under henvisning til sine EU-forbehold har meldt hus forbi. Så her ser jeg vanskeligheder for et tæt nordisk-tysk samarbejde. Men en dialog om integration af flygtninge og migranter er ønskværdig og sikkert også mulig.”

De nordiske lande definerer sig som et værdifællesskab, der bygger på historiske, kulturelle og sproglige fællestræk. I hvor stort omfang hører Tyskland til i det nordiske fællesskab?

“Nordisk Ministerråd har i sine sidste reformer beskæftiget sig med, hvordan Norden kan positionere sig internationalt i EU og i verden. Så man kunne sagtens forestille sig et tættere strategisk samarbejde med Tyskland. Men jeg tror ikke, Tyskland kan blive medlem af hverken Nordisk Ministerråd eller Nordisk Råd. Dertil er det nordiske samarbejde for fokuseret på den fælles sproglige og kulturelle kontekst, hvilket også er grunden til, at de baltiske lande ikke er med. Men det betyder ikke, at der ikke er mulighed for tættere samarbejde på internationalt plan med både de baltiske lande og Tyskland, f.eks. i østersøområdet.”

Delstaten Slesvig-Holsten har siden 2016

haft observatørstatus i Nordisk Råd. Hvilken betydning har Norden for Slesvig-Holsten?

“For Slesvig-Holsten er kontakten til de nordiske lande, og særligt til Danmark, meget vigtig. Der foregår meget handel og kulturel udveksling hen over den dansk-tyske grænse, og kontakten er blevet bedre og bedre gennem de senere år. De erfaringer, Slesvig-Holsten gør sig i det nordiske samarbejde og gennem sin observatørstatus, bærer delstaten også videre til forbundsniveau. På den måde er Slesvig-Holsten som bindeled også vigtig for de nordiske lande som indgang til Tyskland.”

Hvilken rolle spiller det danske mindretal i Sydslesvig for forholdet mellem Slesvig-Holsten og Norden?

“På samme måde, som Slesvig-Holsten er et bindeled, er også det danske mindretal et vigtigt bindeled for Slesvig-Holsten og dermed for hele Tyskland til de nordiske lande. Det danske mindretal og det tyske mindretal i Sønderjylland udgør en vigtig del af det kit, der holder Danmark og Tyskland sammen. Og hele det dansk-tyske grænseland er et godt eksempel på, at det er meget vigtigt at opretholde og udbygge de politiske og kulturelle forbindelser mellem lande, og at der findes problemer, man kun kan løse i fællesskab.”

Hvilket billede har tyskerne i almindelighed af Norden?

“I Tyskland har vi længe haft et meget positivt og nok også lidt idealiseret billede af Norden – et svensk Bulderby-image. Det har ændret sig, og billedet er blevet mere nuanceret. Det gælder især mediernes dækning af de nordiske lande, der nogle gange næsten er på vej i den modsatte grøft. Den 10. september, dagen efter det svenske valg, skriver en stor tysk avis som *Handelsblatt* f.eks. i en nyhedsmail ‘Bulderby er brændt ned’. Det bunder nok i uvidenhed. Mange store tyske medier har ikke egne korrespondenter i Norden, og generelt ved tyskerne efter min mening stadig for lidt om de nordiske lande og deres befolkninger. Mange mener, de ►

- ▶ bare er ligesom os. Og selvfølgelig ligner vi hinanden, men der er også kulturelle forskelle, som kan føre til misforståelser, hvis ikke vi er opmærksomme på dem.”

Hvordan ser du fremtiden for det nordisk-tyske samarbejde?

“Det har længe været sådan, at de nordiske lande har været et politisk forbillede for Tyskland, f.eks. i forhold til ligestilling, hvor Tyskland længe har haltet bagefter. Men på det sidste er de nordiske lande også begyndt at se mod Tyskland, der specielt er langt fremme på områder som erhvervslivets konkurrenceevne og den industrielle udvikling og digitalisering, hvor de tyske industrivirksomheder faktisk er langt fremme. Jeg tror, man i fremtiden vil tilnærme sig hinanden endnu mere og lære af hinandens styrker. Og jeg tror, at de nordiske landes og Tysklands fælles interesser på sigt også vil føre til flere fælles positioneringer i de internationale fora som EU, Østersørådet og FN. Her håber jeg, at regeringerne også tør afgive national suverænitet og finde internationale løsninger for fælles udfordringer, som f.eks. på flygtninge- og klimaområdet.” ●

Interviewet med Tobias Etzold er oversat fra tysk.

TOBIAS ETZOLD, født 1974, ph.d. i statskundskab og europastudier, fra 2011-2018 leder af projektet ‘Research Centre Norden’ ved Det tyske Institut for international politik og sikkerhed, Stiftung Wissenschaft und Politik, fra 2005-2010 forskning og undervisning på Manchester Metropolitan University, fra 2001-2005 praktik- og forskningsophold ved Østersøsekretariatet, European Centre for Minority Issues, Det slesvig-holstenske Institut for fredsvidenskab og EU-Kommissionens repræsentation i Berlin. Arbejder i dag som freelanceforsker.

HVORDAN SER DU FREMTIDEN FOR DET NORDISK-TYSKE SAMARBEJDE?

Foto: Stortinget

Michael Tetzschner, præsident for Nordisk Råd, medlem af Stortinget, Norge.

“Jeg er stor tilhænger af det nordisk-tyske samarbejde. Vi har allerede i dag en del fora, hvor vi mødes. Og Slesvig-Holsten, som er observatør i Nordisk Råds plenarforsamling, skaber en vigtig bro mellem det nordiske samarbejde og Tyskland. Jeg tror, det fremadrettet er vigtigst at satse på konkrete samarbejdsprojekter, som f.eks. fri bevægelighed for arbejdstagere, studerende mm. mellem de nordiske lande og Tyskland. Hvad angår projektet (Research Center Norden, red.), vil vi i Nordisk Råds præsidium lave en udredning af dets resultater og gøre os bekendt med dets anbefalinger. Derefter vil vi se på, hvor vi kan sætte ind med nye, konkrete samarbejdsprojekter.” ●

Foto: Michael Farkas/Auswärtiges Amt

Michael Roth, departementschef for Europa i det tyske udenrigsministerium og medlem af den tyske Bundsdag.

“Uanset om det drejer sig om klima, demokrati, retsstat, mindretalsbeskyttelse eller europæisk sikkerhed: De nordiske lande er særdeles tætte samarbejdspartnere for Tyskland – både i EU og i verden. Vi deler værdier og holdninger, og vi trækker på samme hammel. Specielt med henblik på de aktuelle prøvelser for Europa er det vigtigt for forbundsregeringen at udbygge dette samarbejde – et tættere samarbejde styrker EU som helhed. Gennem vores ‘Like-Minded-Initiativ’ (et initiativ fra det tyske udenrigsministerium, der siden sommeren 2018 arbejder på at skabe tættere samarbejde mellem pro-europæiske lande i EU, red.) vil vi udbygge det tysk-nordiske samarbejde: I EU vil vi sammen med Danmark, Finland og Sverige give positive impulser på så mange områder som muligt – og vi vil gå i dialog om fremtidsrelevante temaer, som f.eks. digitalisering, e-Health og kunstig intelligens.” ●

Michael Roth har svaret skriftligt. Hans svar er oversat fra tysk.

Grænselandskursus på Rødding Højskole. I samarbejde med Grænseforeningen

EUROPA I BEVÆGELSE

Nationalstaten og mindretallene under forandring

Et personligt møde med det danske, tyske og frisiske mindretal 1.-7. september

Med Trump og Brexit er den kendte verdensorden i disse år under forandring. Usikkerheden vokser, når EU udfordres af flygtninge og migranter. Gamle alliancer vakler under en uforudsigelig amerikansk præsident. I Europa vender mange blikket indad og søger tryghed i nationalstaten og dens løfte om en sprogligt og kulturelt homogen befolkning. Men er en stærkere nationalstat svaret på tidens udfordringer? Hvor er Danmarks plads i en omskiftelig verden med nye alliancer? Mød bl.a. journalist og tysklandskenner Jesper Vind, professor og mindretalsekspert Jørgen Kühl, professor Uffe Østergård, ambassadør Friis Arne Petersen samt ekslandsholdsspiller Erik Veje Rasmussen, når vi sætter tidens udvikling til debat. Udflugt til Landdagen i Kiel og til det frisiske mindretal. Foredrag, debat, koncerter og udflugter.

Søndag den 1. september

Kl. 15.00: Ankomst, indkvartering og kaffe.

Kl. 16.30: Velkomst og introduktion til ugen ved Mads Rykind-Eriksen, forstander.

Kl. 19.30: "Er Danmark Tysklands ven internationalt? Dansk-tysk parløb og konflikt i det internationale samarbejde - historisk, aktuelt og fremadrettet". Foredrag ved Uffe Østergård, professor i europæisk identitetshistorie.

Mandag den 2. september

Kl. 9.00: Morgensang.

Kl. 9.40: "Mindretal på godt og ondt - en personlig fortælling fra det tyske mindretal". Foredrag ved Jan Diedrichsen, journalist og sekretariatsleder for det tyske mindretal.

Kl. 14.00: "Kan nationalpopulismen blive stueren i Tyskland? Forskelle og ligheder på højredrejningen i Tyskland og Danmark". Foredrag ved Jesper Vind, tysklandsmed-arbejder og redaktør på Weekendavisen.

Kl. 19.30: Koncert med Stormtown Jazzcompany fra Husum.

Tirsdag den 3. september

Heldagstur til Landdagen i Kiel og et møde med det danske mindretal i fjordbyen Egernførde

Kl. 10.30: "Samarbejde eller eksklusion?". Foredrag ved Martin Lorenzen, landssekretær for SSW.

Kl. 13.15: Frokost i medborgerhuset Egernførde.

Kl. 14.00: Byvandring i Egernførde med lokale fra Sydslesvigsk Forening som guide.

Kl. 16.30: Kaffe i medborgerhuset sammen med lokale medlemmer af mindretallet.

Kl. 17.00: "Det lokale mindretalsarbejde i Rendsborg/Egernførde". Foredrag ved Gitte Hougaard-Werner, næstformand i SSF.

Kl. 18.00: Aftensmad sammen med lokale medlemmer af mindretallet.

Onsdag den 4. september

Kl. 9.00: Morgensang i Rødding Frimenighedskirke med den gribende historie om præsteparret, der mistede to sønner under Første Verdenskrig.

Kl. 9.40: "Danmark og Tyskland - det ny vennepar i Europa". Foredrag ved Friis Arne Petersen, ambassadør i Berlin.

Kl. 14.00: "Har det danske mindretal en fremtid?" Interview med Jørgen Kühl, professor og rektor ved A.P. Møller Skolen af Johan Varning Bendsten, journalist.

Kl. 19.30: "En tysker, der blev dansk. En personlig fortælling om en ung tysk piges møde med det danske mindretal" ved Jule Sössemann, student på Duborg-Skolen.

Torsdag den 5. september

Heldagstur til det frisiske mindretal i Nordfriesland
Kl. 10.00: Ankomst, kaffe og scones på Bürgerhaus Bredstedt.

Kl. 10.30: Koncert og fortælling med Norma, frisiske sangerinde.

Kl. 12.00: Frokost.

Kl. 13.00-14.30: Rundvisning på Frisisk Institut med udstilling om frisk liv på vestkysten ved Dr. Claas Riecken fra Nordfrisisk Institut.

Kl. 15.00: Kaffe i Bürgerhaus.

Kl. 15.30-17.00: "Friserne i Slesvig-Holsten".

Foredrag ved Lars Harms, landdagsmedlem fra det frisiske mindretal.

Kl. 18.15: Aftensmad på Den Gamle Digegeves Gård i Ballum. Efter maden fortæller Jens Rosendal om sit digterliv, og vi synger nogle af hans sange.

Fredag den 6. september

Kl. 8.45-9.30: Morgensang ved Knud-Erik Therkelsen, generalsekretær for Grænseforeningen, om 100-året for Genforeningen i 2020.

Kl. 9.40: "Den varme stol" med Marie Krarup, MF, og Christian Juhl, MF og medlem af Sydslesvigudvalget: "Hvor tysk må det danske mindretal være? Interviewer: Kerrin Linde, udlandsredaktør ved Kristeligt Dagblad.

Kl. 14.00: "Sport og national identitet. Kan sport overvinde nationale grænser?" Foredrag ved Erik Veje Rasmussen, tidl. landsholdsspiller i håndbold og træner for bl.a. Flensburg-Handewitt.

Kl. 18.30: Festmiddag og afslutningsaften.

Lørdag den 7. september

Kl. 9.00: Morgensang og afrunding ved Mads Rykind-Eriksen. Derefter afrejse.

Praktisk

Kurset koster 4.800 kr. på dobbeltværelse uden bad (tillæg 1000 kr. for enkeltværelse) og 5.300 kr. på dobbeltværelse med bad. Prisen inkluderer fuld pension samt udflugter ifølge program. Yderligere oplysninger, program og tilmelding sker til Rødding Højskole på telefon 74 84 22 84 eller på skolens hjemmeside www.rhskole.dk.

Anna Elisabeth Jessen og hendes mand købte i 1998 en gård i Hoptrup Kirkeby nær Haderslev, hvor en del af hendes slægt havde boet i adskillige generationer.

Siden har de boet og arbejdet både i København og på gården, og det var slægtens historie, der inspirerede Anna Elisabeth Jessen til romanen *Om hundrede år. En sønderjysk familiekrønike*.

“DEN STORE KRIG OG DEN STORE VERDEN ER TÆTTERE PÅ HERNEDEN

I Nordslesvig fylder Første Verdenskrig og europæisk politik meget mere end i resten af Danmark – på godt og ondt. Det har Anna Elisabeth Jessen skrevet en bog om, en slægtsroman, der fortæller en families historie fra 1914-2014 inspireret af hendes egen families historie. Magasinet *Grænsen* har besøgt forfatteren i hendes hjem på slægtsgården ved Haderslev

Tekst: Malene Fenger-Grøndahl

Foto: Flemming Jeppesen

Han kom aldrig hjem, han var med til at skyde Reims i grus.” Den sætning sagde min ene onkel, hver gang en ny i familien kom på besøg. Krigen fyldte så meget henede”, fortæller radio- og tv-dokumentarist, journalist og forfatter Anne Elisabeth Jessen.

Sætningen indgår i hendes roman *Om hundrede år. En sønderjysk familiekrønike*, som netop er udkommet. Det er en familie- og danmarkshistorie fortalt fra skiftende perspektiver, i hundrede korte nedslag fra 1914-2014. Første kapitel fortæller af soldaten Hans, der er hjemme på orlov på gården i Sønderjylland nær Haderslev. Mens han er hjemme, bryder Første Verdenskrig ud, og som dansk sønderjyde må Hans kæmpe på tysk side. Han bliver ramt af en granatsplint, som indeholder sennepsgas, og efter to dage på lazarettet dør han.

Den historie bliver definerende for familien i adskillige generationer, og i bogens slutning, 100 år efter, oplever Hans’ brors oldebarn, adoptivbarnet Loulou, hvordan historien om Hans og om ‘den store krig’ stadig dominerer familiefortællingerne og stemningen på den gamle gård, hvor Hans var vokset op.

De snakker stadigvæk om morbror Hans, de unge døde, tyskerne under Første Verdenskrig, hvem der var dansk, hvem der var tysk, hvad deres familie stod for, og om der blev begået uret imod dem. Og lige nu er der flygtningestrømme på vej væk fra krige og ødelæggelser over det meste af verden. Hvis de bare et øjeblik kunne se ud over deres egen næsetip, kunne de måske også tænke lidt på andre. Hende selv, for eksempel.

Sådan lyder det i bogens sidste kapitel, der fortælles fra Loulous synsvinkel. Selv om hun har sine rødder i Kina, bliver hun som yngste generation i familien vævet ind i den sønderjyske og nordslesvigske historie og forventes at tage familiens skæbne på sig.

– Det er dig, der skal arve gården en dag. Det ved du godt, siger morfar i bilen, efter Loulou har været inde hos købmanden. – Og derfor er du nordslesviger. Sådan er det bare, om du så vil dyrke kinakål på gården eller sidde bleg ligesom din mor foran en computer dag ud og dag ind, det må du jo selv om. – I er underlige, I nordslesvigere, siger Loulou bag rattet i bilen. – Ja, heldigvis, mumler Niels Frederik.

“Og ja, vi er nok lidt underlige, os nordslesvigere – eller sønderjyder”, siger Anna

Elisabeth Jessen med et smil. Hun sidder i køkkenet på den gård i Hoptrup Kirkeby ved Haderslev, hvor hun som barn jævnligt kom på besøg, og hvor hun i dag bor sammen med sin mand. Dengang var stuerne mørke, og der lugtede gammelt og hengemt. I en af stuerne hang fotografier af ‘de unge døde’, hendes bedstemors bror, der var død under Første Verdenskrig, da han ligesom romanens Hans var tvunget i krig på tysk side, og bedstemorens yngre søster, der døde af tuberkulose.

ALLE VIDSTE HVEM DER VAR DANSKE OG TYSKE

På slægtsgården boede hendes to onkler og en faster, alle ugifte.

“Når jeg kom på besøg, sad vi i stuen under billederne af ‘de unge døde’ og ofte gentog min ene onkel sætningen om den døde morbror. Den siger meget om, hvordan historien har præget området her. Første Verdenskrig er ‘den store krig’ henede. Folk blev sendt i krig på tysk side og døde, og der var russiske krigsfanger på gårdene her, som tog sig af det arbejde, de udsendte mænd efterlod sig. Der var også en russisk krigsfange på gården her”, fortæller Anna Elisabeth Jessen. Krigsfangen har også fået en plads i romanen, men i ►

“Vi er danske, og vi vil vedblive at være danske”, lyder teksten på våbenskjoldet med de to slesvigske løver. I Anna Elisabeth Jessens barndom nær Haderslev fyldte spørgsmålet om danskhed meget. Men hun husker også en åbenhed over for verden – og en selvfølgelighed, når det drejede sig om at tale tysk, se tysk tv og følge med i tysk politik og kulturliv.

Kong Christian den 10. og hans ridt over grænsen ved Genforeningen i 1920 spiller en rolle i Anna Elisabeth Jessens roman, som har et kapitel for hvert år i perioden 1914-2014. I den gamle stald på slægtsgården, hvor hun har boet i 20 år, hænger der et billede af kongen.

Det nationale spørgsmål spillede en afgørende rolle i Anna Elisabeth Jessens slægt, og da hun overtog slægtsgården nær Haderslev, fandt hun mange synlige tegn på familiens identitet som danske og nordslesvigske. Figuren af Isted-løven står fint placeret ved trappen op til 1. sal sammen med nogle af de priser, Anna Elisabeth Jessen har modtaget for sine radiomontager.

► fiktioniseret form, hvor han kommer voldeligt af dage og bliver begravet på gårdens jord i al hemmelighed.

“Fiktionsformen giver mig mulighed for at skrue op for dramaet. Historien er inspireret af ting, jeg kan huske og har fået fortalt, men det er ikke min egen families historie en til en”, understreger hun.

Anna Elisabeth Jessen er født i 1956 og opvokset i en landsby nær slægtsgården, som hun og hendes mand har boet på siden 1998. I hendes barndom fyldte skellet mellem danske og tyske stadig meget.

“Alle vidste, hvem der var danske, og hvem der var tyske, og på hvilken måde ens forældre og bedsteforældre havde deltaget i krigene. Og det kunne skabe drama i min familie, når der var Tipslørdag, og mine brødre holdt med et tysk hold; det kunne man simpelthen ikke”, siger hun.

Selv om Første Verdenskrig blev opfattet som ‘den store krig’, trak også Anden

Verdenskrig sine tydelige spor. For dengang blev det igen afgørende, hvilken side man var på. Også det indgår i romanen, i kapitlet om 1945, hvor følgende dialog udspiller sig mellem en hjemmetyskers mor og en af romanens hovedpersoner, den unge mand, Niels Frederik, som har været aktiv i modstandsbevægelsen og efter krigsafslutningen er med til at udpege dem, der har samarbejdet med nazisterne.

Den gamle enkefru Bosack kommer løbende ud på trappen.

– Sådan en lømmel, sådan en haltefanden, hvor vover du at arrestere min søn? skriger hun.

Niels Frederik og de andre ignorerer hende, men hun fortsætter ophidset: – Vores familie er dansk, min far var med i 1864. Min mand var tvunget med i Første Verdenskrig som tysk soldat. Ligesom din. Han har kendt din far, hvæser hun.

EN PROVINSIEL TANKEGANG – I KØBENHAVN

Anna Elisabeth Jessens egen far var aktiv i modstandsbevægelsen, og ligesom en af romanens personer oplevede hun som barn, at opgøret efter Anden Verdenskrig fik konsekvenser for det sociale liv.

“Der er en episode, hvor modstandsmandens niece gerne vil gå til klaver og går med sin veninde hjem til en spillelærerinde. De laver en aftale om, hvornår hun skal komme til spil, men pludselig trækker lærerinden tilbuddet tilbage. Det viser sig, at spillelærerindens mand, der var hjemmetysker, var interneret i Frøslevlejren efter Anden Verdenskrig, fordi han aktivt havde støttet nazisterne, og det var pigens farbror, der udpegede ham. Som barn oplevede jeg noget næsten tilsvarende”, fortæller Anna Elisabeth Jessen.

Efter studentereksamen fra Haderslev Katedralskole i 1975 flyttede hun til Kø-

Da Anna Elisabeth Jessen kom på gården som barn, hang portrætterne af hendes bedstemors bror, der døde i tvungen tysk krigstjeneste under Første Verdenskrig, og hans søster, der var død af tuberkulose inden krigen, centralt placeret i den fine stue. De afdøde familiemedlemmer spillede en stor rolle i familiens liv og var med til at inspirere Anna Elisabeth Jessen til at skrive en slægtsroman med afsæt i Første Verdenskrig.

Inspirationen til romanen *Om 100 år. En sønderjysk familiekronike* er bl.a. hentet fra gamle fotos og breve, og i romanen fylder kvindeportrætterne meget. Her ses Anna Elisabeth Jessens bedstemor på farens side (tv.).

benhavn for at uddanne sig og oplevede, at verden på mange måder foldede sig ud og blev større. Men hun blev også opmærksom på, hvor forskellig danmarkshistorien ser ud, afhængig af, hvor den anskues fra.

“I København er der nærmest en opfattelse af, at det er verdens centrum, og det er jo en provinsiel tankegang. I Sønderjylland derimod er man meget bevidst om resten af Europa. Tyskland og resten af Europa er simpelthen tættere på – både historisk, kulturelt og sprogligt. Skal man i teatret, er det f.eks. mere oplagt at tage til Hamburg end til København”, siger hun.

Hun tager en slurk kaffe og kigger rundt i køkkenet, hvor der står en gammel Meissner-kakkelovn, som stod der, da hun og hendes mand overtog gården for 20 år siden. Da de ryddede det inderste loft for at indrette det til kontor, fandt de et gammelt skab, og i en af skufferne i skabet fandt Anna Elisabeth Jessen en

stak breve fra Første Verdenskrig, bl.a. en korrespondance mellem hendes bedstemor og bedstemorens bror, der døde under krigen. Brevene var – sammen med Günter Grass' bog *Mit århundrede* – med til at inspirere hende til at skrive romanen.

“Jeg ville gerne skrive en fortælling om dette her stykke Danmark, der har en historie præget af så stor dramatik. Men romanen er ikke kun en sønderjysk historie; den er også en historie om industrialiseringen af landbruget, om politik og kultur og kvinder, der løsriver sig”, siger hun.

40 NATIONALITETER I LANDSBYEN

På en væg i køkkenet hænger en plakate med et kort over New Yorks undergrundsnet. Anna Elisabeth Jessen er uddannet både bachelor i dansk, journalist og manuskriptforfatter, og hun har lavet radio, tv og dokumentarfilm og vundet flere internationale priser. Hendes roman er skrevet i Køben-

havn, Sønderjylland og New York, og hun arbejder på både dansk, tysk og engelsk.

“Alle her på min alder og ældre taler tysk, for vi så masser af tysk fjernsyn, da vi var børn og unge. Jeg husker stadig en serie, *Hafenpolizei*, fra Hamborg, som vi så. På den måde var der også en åbenhed over for verden. Der var 40 nationaliteter i landsbyen her lige efter Anden Verdenskrig – flygtninge, soldater, lykkeriddere, og man orienterer sig stadig udad”, siger Anna Elisabeth Jessen.

Hun tilføjer, at København-Bonn-erklæringerne fra 1955 fik stor betydning, fordi de medførte økonomisk støtte til kulturelle tiltag, som gav både det tyske mindretal nord for grænsen og det danske mindretal syd for grænsen en positiv identitet, som ikke baserede sig på et modsætningsforhold til flertalsbefolkningen.

“Men der er stadig en fornemmelse af, at resten af Danmark ikke forstår, hvor- ▶

Stokken har tilhørt Anna Elisabeth Jessens bedstemors bror, og den stammer fra hans tid som værnepligtig i den tyske hær lige før Første Verdenskrig. Anna Elisabeth Jessen fik den undersøgt på Sønderborg Museum og fandt ud af, at den var lavet af en form for papmache, bestående af kærestebreve, som hendes bedstemors bror havde modtaget fra unge kvinder fra landsbyen ved hans fødegård nær Haderslev.

På gårdens inderste loft, hvor Anna Elisabeth Jessen og hendes mand ville indrette kontor, fandt de et gammelt skab, der viste sig at gemme på en stakfuld breve fra tiden under Første Verdenskrig. De blev en vigtig inspirationskilde i arbejdet med romanen *Om hundrede år. En sønderjysk familiekronike*, der begynder i 1914 og slutter 100 år senere.

► dan verden ser ud herfra. Man taler stadig om Den Store Krig, som var en 'rigtig krig', mens Anden Verdenskrig 'bare' var en besættelse. Derfor kalder mange hernede sig også nordslesvigere, ligesom Niels Frederik gør i romanen. Min far begyndte at omtale sig selv som nordslesviger for 10-15 år siden", siger Anna Elisabeth Jessen, hvis mor stammer fra Midtjylland og derfor ikke lavede sønderjysk mad.

I romanen serverer en af kvinderne rugbrøds slagkage og 'gode råd', en sønderjysk småkage, og mændene i landsbyen samles til 'herrefrokost', hvor de spiser røde og grå marinerede sild, karrysild, fiskefileter, kålpølser, stribet, røget flæsk og grønlangkål. Selv serverer Anna Elisabeth Jessen kaffe og luksusflødeboller for magasinet *Grænsens* udsendte og understreger, at hendes slægtsroman er en universel historie om at leve i et grænseområde.

"At leve i et grænseområde betyder, at po-

litik, sprog og kultur præger én på en særlig måde. Det gælder her, og det gælder i grænseområder i Tyskland, Frankrig, Polen og mange andre steder. Det tror jeg stadig, at en del danskere har meget lidt forståelse for." ●

ANNA ELISABETH JESSEN Født 1956 i en landsby nær Haderslev. Uddannet bachelor i dansk, journalist og filmmanuskriptforfatter. Har lavet radio, tv og dokumentarfilm siden 1984 og vundet flere internationale priser for sine radiomontager. Arbejder i København, men bor på sine oldeforældres gård uden for Haderslev. Har netop udgivet sin første roman, *Om hundrede år. En sønderjysk familiekronike*.

SØNDERJYSK FAMILIEKRØNIKE SOM BOG OG PODCAST

Om hundrede år. En sønderjysk familiekronike af Anna Elisabeth Jessen udkom den 31. januar som roman på forlaget Rosinante. Sammen med bogen er udkommet en podcast-serie på 100 korte episoder i samarbejde med DR. De første 20 afsnit (1914-1933) er tilgængelige på dr.dk og frigives løbende frem til slutningen af februar.

TAG PÅ HØJSKOLE OG MØD GRÆNSELANDETS MINDRETAL

Rødning Højskole og Grænseforeningen inviterer 1. - 7. september på højskolekursus, der sætter fokus på grænselandet og de aktuelle politiske strømninger i Europa. På kurset er der foredrag og debat med bl.a. politikere, forskere og journalister, og man kan desuden møde repræsentanter fra det danske, tyske og frisiske mindretal

Af Merlin Christophersen

Højskolekurset "Europa i bevægelse. Nationalstaten og mindretallene under forandring", der afholdes 1. - 7. september på Rødning Højskole i samarbejde med Grænseforeningen, sætter tidens politiske strømninger i EU med Brexit og opblomstringen af nationalistiske partier til debat med udgangspunkt i grænselandet.

"Vi lever i en tid, hvor der er en voldsom tendens i retning af nationalisering. Og der er en risiko for, at det kan gå ud over mindretallene", siger Uffe Østergaard, der er professor med speciale i europæisk politik og identitetshistorie og en flittig debattør af EU's udvikling. På kurset skal han holde foredrag om dansk-tysk samarbejde i internationale fora som EU, NATO og FN.

"På europæisk plan har vi længe beskyttet mindretallene, og Danmark og Tyskland har været foregangslande på det område. Nu ser vi, at flertalsbefolkningerne søger beskyttelse, da de selv ser sig som mindretal i en globaliseret verden. Det er den tendens, der formentlig ligger til grund for opblomstringen af nationalistiske partier som Alternative für Deutschland (AfD). I princippet kunne EU give medlemslandenes befolkninger ro i sindet, da man sammen står stærkt internationalt. Men hvordan man overbeviser folk om EU's fordele, det er det store spørgsmål", siger Uffe Østergaard.

På kurset kan man desuden bl.a. møde MF og medlem af Sydslesvigudvalget Christian Juhl (EL), MF Marie Krarup (DF), journalist og tysklands-kender Jesper Vind, Danmarks ambas-

sadør i Tyskland Friis Arne Petersen, formand for Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW) Flemming Meyer, journalist og leder af det tyske mindretals sekretariat i København Jan Diedrichsen, professor Jørgen Kühl, tidligere landsholdsspiller i håndbold Erik Veje Rasmussen, næstformand i Sydslesvigsk Forening (SSF) Gitte Hougaard-Werner, sangskriver Jens Rosendal og den frisiske sanger Norma Schulz.

I kurset indgår også to heldagsture til Sydslesvig, til østkysten med besøg i landdagen i Kiel og besøg hos det danske mindretal i Egernførde og til vestkysten med besøg hos det frisiske mindretal.

Det er tiende år i træk, at Rødning Højskole udbyder et grænselandskursus i samarbejde med Grænseforeningen, og højskoleforstander Mads Rykind Eriksen glæder sig over samarbejdet.

"Det er et kursus, vi ikke blot er glade for, men også stolte over. Rødning Højskole er jo rundet af grænselandet historie, og vi føler en meget stor forpligtelse til at fortælle denne historie til elever og kursister. Vores sparring med Grænseforeningen har været med til, at vi har udviklet et kursus, hvor vi hvert år aktualiserer grænselandet historie og erfaringer ind i en nutidig dagsorden", siger Mads Rykind-Eriksen.

Højskolekurset "Europa i bevægelse" koster 4.800 kr. Yderligere oplysninger, program og tilmelding sker til Rødning Højskole på tlf. 7484 2284 eller på skolens hjemmeside. Læs hele kursusprogrammet på Rødning Højskoles hjemmeside: www.rhskole.dk. ●

ANMELDELSE

KARL OTTO MEYER VAR ET FYRTÅRN I DET DANSKE MINDRETALS HISTORIE

Hvis man vil forstå det danske mindretal og det dansk-tyske forhold bedre, kan det anbefales at læse ny bog om Karl Otto Meyer, skriver Jørgen Møllekær, chefredaktør på Flensborg Avis

Af Jørgen Møllekær

Det var vores verdensberømte filosof Søren Kirkegaard, der allerede i 1843 fastslog, at "Livet forstås baglæns, men må leves forlæns". Med den sætning i baghovedet læste jeg den nyligt udkomne bog, *Karl Otto Meyer, politiker, publicist og polemiker* om Karl Otto Meyer (1928-2016). Bogen er skrevet af Mogens Rostgaard Nissen, arkiv- og forskningschef ved Dansk Centralbibliotek i Flensborg.

Der er så meget, der er faldet på plads for sådan en 'ung' læser som mig efter endt læsning, både i forhold til Sydslesvig og i forhold til kompleksiteten i det dansk-tyske forhold. Og rent personligt: I forhold til dybden i, hvordan man bør agere som chefredaktør på *Flensborg Avis*.

Som ung sydslesviger i 1970'erne og 1980'erne mindes jeg som mange andre fra min generation ikke kun fyrtårns-skikkelsen Karl Otto Meyer, der var en markant skikkelse i Sydslesvig gennem en menneskealder. Det er klart, at han som det danske mindretals eneste repræsentant i det slesvig-holstenske parlament i Kiel og chefredaktør på *Flensborg Avis* var særdeles synlig. En dobbeltrolle som bestemt kunne diskuteres, hvad Nissens bog også gør.

Alt dette var jeg som ung uvidende om. Mine første personlige minder om Karl Otto stammer fra hans opgør i 1970'erne

med den daværende slesvig-holstenske ministerpræsident Gerhard Stoltenberg fra det konservative CDU, der senere blev tysk finansminister. Stoltenberg var ikke bare afvisende over for mindretallets politiske krav. Det var meget mere måden, han gjorde det på. Meyer stod imod og lod sig ikke kyse. Følelsen af, at der i 1970'erne stadig var et øvrigheds-Tyskland, der ikke ville acceptere vores, det danske mindretals, tilstedeværelse, sad i mig, og Meyer personificerede vores ret til egne synspunkter.

Bogen beskriver også i et kapitel for sig, hvordan Meyer tacklede den vanvittige Barschel-affære (en politisk skandale i Slesvig-Holsten i 1987, red.). Den periode var en politisk thriller, som Tyskland heldigvis ikke har set magen til siden. Meyer evnede under et umenneskeligt pres igen at holde stand og at holde på sit på en imponerende måde. Den efterfølgende valgkamp-plakat med billedet af Meyer under overskriften "Der Unbestechliche" (den ubestikkelige) ramte ikke kun plet, men gjorde stolt.

HVAD SKABTE MEYER?

Men hvor kom al den ukuelighed fra? Her er vi fremme ved den del, der for mig nok er det allermest vægtige ved bogen: De unge år under og efter krigen frem mod 1960'erne. For hvad skabte Meyer?

Noget, der virkelig går op for en, er, hvor hurtigt Meyer tvinges til at blive voksen. Et eksempel er, at han ikke ville kæmpe som soldat for Nazityskland. Som 16-årig. Mindst lige så imponerende er det, at Meyer umiddelbart efter Anden Verdenskrigs afslutning holdt ufatteligt mange foredrag i hele Danmark. Som 17-årig. Eller om, hvordan han som blot 22-årig blev udpeget til skoleleder i Sydslesvig.

Karl Otto Meyer var som ung en meget udfarende aktivist i en tid, hvor der virkelig var noget på spil. Sammen med andre kæmpede han i starten af 1950'erne ikke kun mod Vesttysklands genmilitarisering, men også for at danske sydslesvigere skulle kunne fritages for den nye tyske værnepligt og skulle kunne vælge den danske i stedet. Som Meyer argumenterede, kunne man da ikke forlange, at danske demokrater skulle kæmpe samvittighedsfuldt for en tysk hær, hvor der indgik officerer og befalingsmænd fra Hitler-tiden. Meyer og de øvrige unge rebellers modstand førte endda til et uofficielt møde med den danske udenrigsminister, Ole Bjørn Kraft.

Året efter, i 1952, fik Meyer så sin Berufsverbots-sag på nakken. I to år, fra 1952 til 1954, var han suspenderet fra sit job som skoleleder på den danske skole i

Foto fra bogen

I 1952 blev Karl Otto Meyer af regeringen i Slesvig-Holsten suspenderet fra sit arbejde som skoleleder. Her ses han foran skolen i Skovlund sammen med sin kone Marie og børnene Flemming og Bodil. Manden, der står op, er en af familiens gode venner, Benny Bjørn Møller, der i dag bor i Hørsholm og i øvrigt er medlem af Grænseforeningen. Familien Meyer sidder på hans scooter.

Skovlund. Delstatsregeringen i Kiel havde fået nok af den unge Meyers mange kritiske foredrag i Danmark om efterkrigstidens Tyskland. En uhyre tynd sag og ren chikane. Sagen endte, som den skulle, men det var først i 1956, at en appeldomstol frikendte Meyer med henvisning til ytringsfriheden i et demokrati. Meyer havde altså ikke bare retten på sin side, men fik også ganske ufrivilligt en tysk

domstol til at konkludere, at delstatsregeringen i Kiel havde handlet både ulovligt og udemokratisk. Det unge tyske efterkrigsdemokrati var bestemt ikke faldet på plads endnu.

MANGLENDE OPBAKNING FRA MINDRETALLET

Mindre kønt i den forbindelse er den noget tøvende – for ikke at sige delvist

manglende – opbakning til Meyers kamp for ytringsfrihed internt i det danske mindretal. For det første er det med nutidens briller beskæmmende at konstatere, at nyheden om Meyers suspension i 1952 ikke blev bragt først i *Flensborg Avis*, men derimod i *Flensburger Tageblatt*. Tilmed bragt på en sober måde kombineret med en kommentar, der gik i rette med delstatsregeringen i Kiel, der på denne måde ►

Fotos fra bogen

Karl Otto Meyer repræsenterede Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW) i den slesvig-holstenske landdag fra 1971-1996.

- havde prøvet at lukke munden på hele mindretallet. For det var jo det, det var på spil. Kan man lukke munden på Meyer, klapper resten nok også i, har man tænkt i Kiel.

Rigtig skidt er det at læse om, hvordan den daværende danske skoleforeningsdirektør var så træt af sagen, at han gerne ville af med Meyer i de to år, hans suspension varede. Forståeligt måske rent økonomisk. Det er da, sagt på godt jysk, træls at skulle betale løn til en skoleleder, der ikke må arbejde. Igen: Det skete i en tid, hvor udfordringerne var enorme i efterkrigstiden. Men ærgerligt er det at læse, hvor få der offentligt kom med utvetydige solidaritetserklæringer.

Meyers kamp kanaliseres efterhånden mere og mere over i et engagement for SSW. Som blot 32-årig blev han formand for SSW. Afstemningsresultaterne (der skulle flere runder til) var ganske tætte. Gad vidst, hvordan Meyers liv havde

formet sig, hvis han ikke var blevet SSW-formand dengang.

FOR BORDENDEN PÅ FLENSBORG AVIS

En anden helt uomgængelig epoke i Karl Otto Meyers spændende liv og levned bringer os til *Flensburg Avis* blot tre år senere. Kapitlet om, hvordan Meyer 'pludselig' endte med at sidde for bordenden for de dengang to selvstændige mindretalsaviser, *Flensburg Avis* og *Südschleswigsche Heimatzeitung*, er åndeløst spændende. Indrømmet, man læser måske den slags lidt med andre briller, når man nu selv har æren af at bestride posten, men der er mindst to andre, dybt spændende facetter omkring den historie:

For det første at Danmark så direkte blandede sig i, hvem der skulle ansættes, og hvad der skulle ske. *Flensburg Avis'* daværende økonomiske krise medførte møder endda i Statsministeriet, og den 'aktive medvirken' fra den daværende danske ge-

neralkonsul i Flensburg, Troels Finks side, er historiefortælling, der vil noget. Fink deltog ganske enkelt i avisens bestyrelsesmøder, også da Karl Otto Meyer skulle ansættes. Lad mig her 'afsløre', at min ansættelse i 2013 må betragtes som seriøst kedelig sammenlignet med dengang.

Interessant er det i sagens natur også, at Meyers udnævnelse straks medførte store diskussioner. At ansætte en person, der ikke havde brancheindsigt, til at overtage to kriseramte små aviser, vil altid påkalde sig opmærksomhed. Langt mere principielt var den dobbeltrolle, som Meyer fik i de næste mange år, da han også blev landdagsmedlem og landsformand for SSW. Både principielt og også i forhold til det armslængdeprincip, enhver uafhængig redaktion og redaktør må have til sine omgivelser, var dette en uheldig magtkoncentration.

Nissen beskriver, hvordan Meyer gennemførte organisatorisk svære forandringer

Karl Otto Meyer holdt sig ikke tilbage fra at deltage i folkelige sammenhænge, som her, hvor han i skjorte og slips deltager i en fodboldkamp i 1981.

ger på Flensborg Avis. Han beskriver også den alsidighed, han evnede at finde til de mange ledere, han skrev i avisen, dog bemærkelsesværdigt få ledere om delstatspolitikken i Kiel. Måske tilfældigt, måske fordi han var bevidst om udfordringerne i den manglende armslængde.

Tankevækkende er det også at læse om hans exit fra *Flensborg Avis*. Hans ønske om at indtræde i Tilsynsrådet (*Flensborg Avis'* bestyrelse, red.) blev forpurret. Nogle mente, at Meyer da vist havde haft rigeligt med indflydelse i mange årtier. Dette ændrer ikke ved Meyers betydning for mindretallet og de dansk-tyske forhold gennem syv årtier, fra 1944, da han trådte frem på scenen som 16-årig, og frem til hans død i 2016.

For dem, der gerne vil forstå mere om denne bemærkelsesværdige mand og det danske mindretal i Sydslesvig kan jeg varmt anbefale Mogens Rostgaard Nissens bog. ●

Karl Otto Meyer, politiker, publicist og polemiker. Af Mogens Rostgaard Nissen, Syd-dansk Universitetsforlag, 359 sider, 238 kr.

JØRGEN MØLLEKÆR
er chefredaktør for
Flensborg Avis

Under en politisk skandale i Slesvig-Holsten i 1987 formåede Karl Otto Meyer under stort pres at stå ved sine holdninger. I 1988, hvor landdagsvalget fandt sted, samtidig med at Hollywood-filmen *The Untouchables* blev vist i biografen, udgav SSW en plakat, der viser Karl Otto Meyer under overskriften "Den ubestikkelige" med klare referencer til mafiafilmen.

ANMELDELSE

Foto: Délmagyarország/Schmidt Andrez/www.delmagyar.hu

Ungarn sikrede sine grænser til ikke EU-medlemslande i 2015, efter at mange flygtninge og migranter fra særligt Syrien var begyndt at komme ind i EU ad ruter gennem Balkan. I antologien Europas Grænser sættes der bl.a. fokus på grænser i Østeuropa. Her ses en grænsevagt ved den ungarsk-serbiske grænse.

GRÆNSER KAN FORANDRE SIG MEGET HURTIGT

Ny bog giver indsigt i den nyeste forskning, når der gælder Europas grænser, der er et dominerende tema i debatten i disse år

Af Henrik Becker-Christensen

Europas Grænser er titlen på en ny bog, redigeret af Steen Bo Frandsen og Dorte Jagetic Andersen, der er udkommet på Aarhus Universitetsforlag. Her har otte forskere med tilknytning til Center for Grænseregionsforskning ved Syddansk

Universitet taget temperaturen på dagens Europa set fra et grænseperspektiv. Og det i bred forstand. Antologien tager så forskellige emner op som: "Grænser som linjer og rum", "Mobilitetens grænser", "Samarbejde over grænser", "Generation

grænseløs" og "Grænsekonflikter uden ende". De foranderlige grænser mellem øst og vest er også et tema. Det samme gælder det tyske mindretal i Sønderjylland og forholdene på Istrien, Kroatien. Emnerne kan umiddelbart forekomme meget forskellige, men sammenlagt er de med til at tegne et godt billede af nogle af de udfordringer, vi står over for i Europa.

Vi lever i en tid, hvor den europæiske integration er udfordret. Flygtninge og migranter har affødt forskellige reaktio-

ner i de enkelte lande og sat Schengen-samarbejdet under pres. Det har også tydeliggjort, at nationalstaterne lever i bedste velgående. Samtidig er separatisme blevet et problem i EU. Catalonien og Skotland er eksempler herpå. Nogle steder er skilsmissemis foregået fredeligt – f.eks. i Tjekkoslavakiet. Men det er tankevækkende, at det gik hurtigt. I 1990 var det kun få der tænkte herpå. Tre år senere var det en realitet. At Kosovos uafhængighed ikke var/er uden problemer, bliver også understreget i bogen.

“HAR DE REJST MEGET?”

Interessant er konstateringen af, at Central- og Østeuropa overordnet set kan betragtes som et “laboratorium for studier af grænsers bevægelighed”. Det understreges i bogen af følgende vittighed: Den gamle mand siger, at han var født i Østrig-Ungarn, gik i skole i Tjekkoslavakiet, giftede sig med en ungarer, arbejdede det meste af livet i Sovjetunionen og nu bor i Ukraine. “Har De rejst meget?” spørger interviewereren. “Nej, jeg har aldrig været andre steder end Mukachevo” (en by i de ukrainske Kapater). Nok så alvorlig er konstateringen af, at de øst- og central-europæiske forhold viser, at grænser kan forandre sig meget hurtigt, og at fremtiden for mange af dem er uforudsigelig.

Grænseoverskridende samarbejde er også et emne, som behandles i bogen. Det er der en vægtig artikel om. De problemer, der kan opstå, bliver imidlertid trukket for hårdt op i et indledende kapitel side 18, hvor der står, at: “der som oftest opstår uløselige problemer i alle grænseoverskridende projekter, særligt hvad angår sameksistensen af forskellige nationale juridisk, politisk socialt institutionelle forhold”. Det er ikke tilfældet. Praksis viser, at det er ikke uløseligt.

Det tyske mindretal er omtalt som et

succesfuldt casestudie, når det gælder samspillet mellem det nationale, regionale og europæiske – og det med rette. At det i 1945 var et mindretal under pres, er der ingen tvivl om. Men når der i et indledende kapitel (side 29) håndfast også tales om “deportationer”, bliver citronen presset vel rigeligt. Der var udvisninger af flere tyske statsborgere, men ikke af mindretallet som sådan.

EN NEGATIV OPFATTELSE AF GRÆNSER

I nogle af artiklerne får man indtryk af en negativ opfattelse af landegrænser/statsgrænser. Det pindes mest bastant ud i følgende konstatering side 142: “Hensigten med grænser er at skabe et administrativt hegn, der er i stand til at holde de andre ude. Det være sig migranter, de fattige folk med en anden religion osv.” Hertil er kun at sige, at statsgrænser er nødvendige for opretholdelsen af et samfund. I overordnet betydning for statens suverænitæt, men nok så vigtigt også af hensyn til den enkelte borgers dagligliv, så man ved hvilke love og regler, der gælder i det pågældende samfund.

Til sidst kun et par faktuelle ting. På side 48 står, at Sønderjyllands Amt “forsvandt fra landkortet” med “oprettelsen af regioner i 2004”. Det var først den 1. januar 2007. På side 112 omtales Gibraltar som en “ø”. Det er en halvø. Nogle af bogens forfattere henviser i deres noter kun til det pågældende værks titel, andre er så venlige også at angive et sidetal. Det sidstnævnte er mest læservenligt.

Det nævnes i indledningen, at det er antologiens formål at introducere læseren til en væsentlig del af den forskning, der præger vores forståelse af grænser. Det mål er indfriet. Den interesserede får her megen baggrundsviden om de problemstillinger, der er aktuelle i dagens Europa. ●

Europas grænser, redigeret af Steen Bo Frandsen, der er professor og leder af Center for Grænseregionsforskning, Syddansk Universitet, og Dorte Jagetic Andersen, der er lektor samme sted.

Aarhus Universitetsforlag, 232 sider, 249,95 kr.

HENRIK BECKER-CHRISTENSEN, dr.phil., tidligere generalkonsul i Flensburg (1998-2017) og direktør ved Institut for Grænseregionsforskning, Syddansk Universitet (1992-1998).

ANMELDELSE

Foto: Wikimedia Commons

Uffe Østergaard fremhæver bl.a. Reformationen (1500-tallet) og Trediveårskrigen (1618-1648) som en forudsætning for 500 år med europæisk dominans. Tegning: Slaget ved Lutter am Barenberg i 1626, hvor Kong Christian den Fjerde, der formelt kæmpede som hertug af Holsten, led nederlag. Efterfølgende besatte den kejserlige hær Holsten, men også Slesvig og Jylland nord for Kongeåen.

EU ER EN FØDERATION AF NATIONALSTATER

Uffe Østergaards nye bog *Hvorhen Europa?* trækker de store linjer op og hævder, at dannelsen af EU kun udskød tabet af Europas indflydelse i verden. "Godt fortalt, indsigtfuld og videnskabeligt underbygget", lyder det i Karl Christian Lammers anmeldelse

Af Karl Christian Lammers

Det er som engageret europæer og også oprindeligt føderalist, at Uffe Østergård med denne omfangsrige bog med titlen *Hvorhen Europa?* forsøger at gøre status over Europas og det vil sige Den Europæiske Unions (EU's) situation eller tilstand. Det bliver på Europas vegne en pessimistisk status, når Uffe Østergård i sin veloplagede og velskrevne analyse konkluderer, at EU er blevet en "føderation af nationalstater" eller med den franske præsident de Gaulle's formulering et "fædrelandenes Europa", og at EU med det kommende Brexit endegyldigt har fået punkteret visionen om EU som stormagt.

Eller er dette EU netop det mulige EU?

Modsat det i fortalen til Romtraktaterne fra 1957 proklamerede langsigtede mål for det europæiske fællesskab har EU trods afgivelse af suverænitet fra de 28 medlemsstater til unionen styrket nationalstaterne. Det hænger bl.a. sammen med, at det ikke er lykkedes at skabe en fælles europæisk identitet.

Uffe Østergårds konklusion byder sig til efter en historisk imponerende analyse af og vue over Europas lange historie gennem 1000 år. Forfatteren fremhæver her reformationen og fredslutningen oven på Trediveårskrigen, der bidrog til at skabe de mange små territorialstater som forudsætning for Europas dominans over

verden i godt 500 år fra ca. 1500 frem til det 20. århundredes europæiske storkrige i 1914-18 og 1939-45.

De to krige førte til, at Europa tabte magt, og det kostede Europa verdensherredømmet. Det var en proces, som med skabelsen af EU kun udskød tabet af Europas indflydelse i verden. 1945 og 1991 blev enden på det, som Uffe Østergård med en kinesisk formulering kalder "den europæiske parentes". Samtidig hindrede de europæiske territorialstater Europa i at blive et imperium og EU i at blive en stat.

EUROPA BLEV ALDRIG ET IMPERIUM

I denne fortælling om Europas lange historie, om Europas storhed og tilbagegang øser universalhistorikeren af sin enorme encyklopædiske viden, der bidrager til at fremlægge et rigt facetteret billede af de forskelligheder mellem territorialstaterne i Europa, der i konkurrence mellem dem betød teknologisk, økonomisk og militær udvikling, men som også medvirkede til, at det ikke lykkedes at skabe et imperium i Europa. Den spanske armadas undergang i 1588 er heri et centralt punkt. Men det hænger bl.a. også sammen med de forskellige samfundsmodeller, der blev etableret i forskellige dele af Europa, i Norden, i Rusland, i Storbritannien og Frankrig. Dette billede af Europa perspektiveres med blik på Kina, der var et samlet imperium.

I bogen fremlægges mange gode analyser, f.eks. om lutheranismens betydning, om forholdet mellem kirke og stat, samt mange nye indsigter, f.eks. om værnepligten for blot at nævne nogle.

Men den lange fremstilling lider noget af en del svinkeærinder – eksempelvis om dansens historie – der gør det svært for også den lidt vidende læser at fastholde hovedlinje og overblik i fremstillingen. Nogle fejl er det også blevet til: Eksempelvis når forfatteren gør de to sovjetrepublikker Hviderusland og Ukraine til medlemmer af Folkenes Forbund. De blev først selvstændige medlemmer i efterfølgeren, De Forenede Nationer, efter 1945. Eller lader Tyskland kapitulere i november 1918 i spejlsalen i Versailles!

Tyskland kapitulerede i Compiegne nord for Paris.

Men det skal være forfatteren tilgivet i en ellers yderst godt fortalt, indsigtfuld og videnskabeligt underbygget fremstilling af det lange stræk i Europas historie. Med sin guldgrube af viden og informationer burde bogen interessere alle, for hvem Europa er vigtigt. For Europas fremtid angår os alle. Svaret på spørgsmålet: *Hvorhen Europa?* skal ifølge forfatte-

ren findes i bogen *Hvad nu Europa?*, som han har udgivet sammen med Jens-Peter Bonde. I den foreliggende bog har Uffe Østergård fremlagt en overbevisende diagnose af Europas tilstand. ●

Hvorhen Europa? Af Uffe Østergård, Djøf Forlag. 598 sider, 395 kr.

KARL CHRISTIAN LAMMERS er lektor emeritus på Saxo-Instituttet, Københavns Universitet

Announce

Flensborg Avis digital + tablet + cover* iPad 2018 eller Samsung Galaxy Tab A 10.5

Læs Flensborg Avis når og hvor du har lyst. Få avisen som e-avis i 24 måneder og vælg mellem en iPad inkl. cover og en Samsung Galaxy Tab A 10.5 inkl. cover.

Pris pr. måned 195,- kroner
Engangsbetaling 750,- kroner

*Så længe lager haves

FLENSBORG AVIS

... vi gør Danmark lidt større

Hermed bestiller jeg Flensborg Avis digital i mindst 24 måneder til en abonnementspris af 585,- kroner pr. kvartal. Når beløbet for første kvartal (585,- kroner) og engangsbetalingen på 750,- kroner er indgået hos Flensborg Avis samt fortydelsesretten på 14 dage er udløbet, bliver tabletten sendt til mig.

Efter bindingsperioden på 24 måneder fortsætter abonnementet automatisk til den ordinære abonnementspris på Flensborg Avis digital på pt. 360,- kroner pr. kvartal.

Jeg bekræfter, at jeg det seneste halve år ikke har holdt Flensborg Avis.

Jeg vælger en:

- iPad 9,7" WiFi 32 GB inkl. cover
- Samsung Galaxy Tab A 10.5 WiFi 32 GB inkl. cover

Navn / Fornavn _____

Gade _____

Postnr. By _____

Telefon _____

E-mail _____

Dato Underskrift _____

Jeg er indforstået med, at Flensborg Avis kontakter mig for at orientere mig om services, relevante oplysninger og tilbud. Denne samtykkeklæring kan til enhver tid tilbagekaldes. Alle informationer under fla.de/yArY.

- Kontakt mig pr. mail
- Kontakt mig pr. brev
- Kontakt mig telefonisk
- Kontakt mig pr. newsletter

“ HVIS JEG IKKE LIGE KAN FORMULERE MIG PÅ TYSK, KAN DE FLESTE HELDIGVIS OGSÅ DANSK

16-årige Matilde Kirk Sørensen er eneste danske folkeskoleelev, der tager 10. klasse i Sydslesvig i skoleåret 2018/19 gennem Rejsekontoret, Dansk Skoleforening for Sydslesvig. Magasinet *Grænsen* har besøgt hende på Læk Danske Skole og hos den tyske værtsfamilie i Nibøl

Af Alexander Leicht Rygaard

“Alle de andre familier, jeg kunne vælge, kom fra Flensborg og byerne tæt på. Men der har jeg været før, så det interesserede mig ikke på samme måde som at komme herud”, siger Matilde Kirk Sørensen.

Magasinet *Grænsen* er taget til Nibøl og Læk i Nordfriesland i delstaten Slesvig-Holsten for at besøge 16-årige Matilde Kirk Sørensen, der kommer fra Assentoft, en lille by tæt på Randers. Som den eneste danske folkeskoleelev i skoleåret 2018/19 har Matilde Kirk Sørensen valgt at tage 10. klasse på en dansk mindretalsskole. Det seneste halve år har hun boet hos sin værtsfamilie i Nibøl og hver dag taget skolebussen til Læk, der ligger ca. 20 kilometer syd for den dansk-tyske grænse.

Matilde Kirk Sørensen tager imod på Læk Danske Skole, hvor der går 307 elever

fra 1. til 10. klasse, og sammen med sin klasselærer Mona Mølgaard Elling viser hun rundt på skolen, som hun startede på efter sommerferien.

“Det var lidt af et kulturchok til at begynde med, fordi jeg lige skulle vænne mig til, at alle omkring mig talte tysk”, siger Matilde Kirk Sørensen.

Valget om at tilbringe et år i grænselandet tog Matilde Kirk Sørensen blandt andet for at blive mere selvstændig. Hun vil gerne lære at stå på egne ben, som hun formulerer det.

“Jeg er jo kommet i den alder, hvor der ikke er mange år til, at jeg skal flytte hjemmefra. Derfor ville jeg gerne se, hvordan jeg ville klare mig, når mor og far ikke er der til at hjælpe”, siger Matilde Kirk Sørensen, mens vi nærmer os klasse-

værelset, hvor hun har haft undervisning det meste af dagen.

“MATILDE GIVER NOGET, JEG IKKE KAN”

På en opslagstavle i klassen hænger en artikel fra Flensborg Avis med et billede af Matilde Kirk Sørensen, der står med en flyttekasse og smiler stort. Artiklen handler om hendes forventninger til skoleåret i Sydslesvig.

“Ja, det var lidt pinligt til at starte med, at alle kunne læse om mig i avisen, men det er okay nu”, siger Matilde Kirk Sørensen og griner lidt, mens hun kigger over på sin klasselærer.

“Det var mig, der hængte det op, da Matilde begyndte her. Herude på landet er det lidt specielt at få en dansker ind i klassen”, siger Mona Mølgaard Elling, der selv stammer fra Esbjerg og underviser i dansk, historie og religion.

“Det har givet rigtig meget at få Matilde ind i klassen. Jeg kan slet ikke formidle dansk kultur til eleverne på samme måde, som en jævnaldrende teenager kan. Eleverne her hører så meget om den danske kultur, men den er jo ikke en del

Foto: Grænseforeningen

Matilde Kirk Sørensen bor hos familien Milord i Nibøl i skoleåret 2018/19. På billedet ses (fra venstre): Benjamin, Sarah, Matilde, sønnerne Fiete (stående) og Paul samt beaglen Amy.

af deres hverdag. Det er Matilde”, siger Mona Mølgaard Elling.

BEDRE TIL DET TYSKE

På Læk Danske Skole foregår al undervisning på dansk, men i frikvartererne tales der tysk. Og netop den tosprogethed var én af grundene til, at hun valgte at tage et skoleår i Sydslesvig, forklarer Matilde Kirk Sørensen, da vi har taget afsked med hendes klasselærer og kører i bil vestpå

gennem det nordfrisiske marsklandskab mod Nibøl, hvor hendes værtsfamilie bor.

“Jeg kan godt lide tysk og vil gerne blive endnu bedre til at tale sproget, selv om jeg allerede nu føler mig mere sikker i det. Men det er også rart, at hvis jeg ikke lige kan formulere mig på tysk, kan de fleste også forstå dansk”, siger Matilde Kirk Sørensen og tilføjer, at det tyske sprog dog var en udfordring i begyndelsen.

“Jeg synes, at jeg er god til tysk, men da

jeg begyndte her, kunne jeg slet ikke følge med. Jeg kunne tale med dem i 3. klasse, det var dér, mit niveau lå. Mine klassekammerater var dog gode til at inddrage mig i samtalen og ikke glemme, at jeg måske ikke kunne forstå alt, og så slå over i dansk”, siger hun.

SAVNER FAMILIE OG VENNER

Matilde Kirk Sørensen besøger sin egen familie i Assentoft omtrent hver anden ▶

Mona Mølgaard Elling, der er Matilde Kirk Sørensen's klasselærer på Læk Danske Skole i Sydslesvig, stammer selv fra Esbjerg. "Det har givet rigtig meget at få Matilde ind i klassen. Jeg kan slet ikke formidle dansk kultur til eleverne på samme måde som en jævnaldrende teenager kan", siger hun.

▶ weekend. Venerne derhjemme har hun dog ikke set meget til det seneste halve år. De holder primært kontakt over FaceTime, Messenger eller Snapchat. Det gjorde, at Matilde Kirk Sørensen i begyndelsen, hvor hun ikke kendte sin værtsfamilie eller klassekammerater så godt endnu, savnede de mennesker, hun kendte hjemmefra.

Det er anderledes i dag, selv om det var svært i begyndelsen i den lokale fodboldklub TSV Rotweiß Niebüll, hvor Matilde Kirk Sørensen træner hver tirsdag og fredag. De andre spillere talte ikke dansk, men typisk tysk og frisisk.

"Det var op ad bakke, og jeg følte mig udenfor. Det var jo noget med, at de måtte pege på, hvad de mente og prøve sig frem på den måde. Min træner kunne kun meget lidt engelsk", siger hun, mens regnen begynder at falde på bilens ruder.

UDADVENDT OG GLOBAL FAMILIE

Efter et kvarters kørsel er vi fremme i Nibøl, hvor frisiske huse præger bybilledet. Der er både et dansk og et frisisk mindretal i byen. Her bor Matilde Kirk Sørensen's værtsfamilie, tyske Benjamin

og Sarah Milord, der har sønnerne Fiete og Paul på fem og syv år og beaglen Amy. Det er sidstnævnte, der byder velkommen og ivrigt logrer med halen, da vi træder ind i familiens entré.

På spisebordet har værtsforældrene sat kaffe frem. De er meget glade for at have fået en dansk pige ind i huset.

"Vi bor i en grænseregion, og vores drenge går i dansk skole. Vi tænkte derfor, at det kunne være en interessant oplevelse at få en dansk teenager ind i hjemmet kulturmæssigt, men også i forhold til at vi er vant til to små drenge", siger Benjamin Milord, der ligesom sin hustru, Sarah Milord, der læser til lærer på Flensburg Universitet, ikke taler dansk, så samtalen foregår på tysk.

"Matilde er meget let at have med at gøre. Hun er hjælpsom, og så slipper vi selvfølgelig også for de store teenage-skænderier, i og med at vi ikke er hendes rigtige forældre", supplerer Sarah Milord med et smil.

Til at begynde med talte Matilde Kirk Sørensen engelsk med sine værtsforældre. I dag taler de dog kun tysk.

I begyndelsen af juli, når skoleåret er

slut, flytter Matilde Kirk Sørensen hjem til Assentoft igen. Det betyder dog ikke, at hun kommer til at skrue ned for brugen af det tyske sprog. Allerede nu ved hun nemlig, at hun efter sommerferie skal på handelsgymnasium i Randers, hvor hun helt sikkert vil vælge tysk.

"Det glæder jeg mig til. Men jeg skal lige have det sidste halve år med her", siger hun. ●

I skoleåret 2018/19 er Matilde Kirk Sørensen den eneste danske folkeskoleelev, der tager 10. klasse i Sydslesvig gennem Rejsekontoret under Dansk Skoleforening for Sydslesvig. Sidste år var det en pige fra Silkeborg, der tog imod tilbuddet, og til august er det en pige fra Skørping, syd for Aalborg, der drager til Sydslesvig i et år. Det oplyser Rejsekontoret.

THERKELSENS HJØRNE

Lad os diskutere grænsebegreb forud for 2020

Af Knud-Erik Therkelsen

Trump. Brexit. Udviklingen i Ungarn under Victor Orban. Erdogan i Tyrkiet. AfD i Tyskland og Nye Borgerlige i Danmark. For blot at nævne nogle af eksemplerne på den udvikling i vores verden, som lige nu er i centrum. Det handler om grænser, mindretal og flertal og i sidste ende om demokrati.

Hele denne udvikling kan kortfattet samles i et enkelt overordnet spørgsmål, som alle ovennævnte bruger direkte eller indirekte for at nå deres politiske mål, nemlig: Hvor går grænsen? Og svaret er naturligvis, at grænsen er den linje i landskabet, som definerer, hvortil en stats suverænitet når.

Når man spørger på den måde, ligger svaret lige for, og allerede der er vi ledt ind i en endimensionel tankegang, hvor grænse er et enten-eller. Enten er vi i Danmark eller også er vi i Tyskland. USA eller Mexico. Ungarn eller Kroatien. Det er en tankegang, som er let forståelig og som nemt kan skærpes af nationalistiske og populistiske politikere, og som kan ende med ikke blot en linje gennem landskabet, men en toldmur (mellem Storbritannien og Irland) eller en fysisk mur (mellem USA og Mexico).

Men man kunne også spørge: Hvad er en grænse? Er den alene en linje? Eller kan grænsebegrebet også forstås som et todimensionalt rum, et område med længde og bredde, hvor dele af to staters suverænitet nedtones, og der gives et rum for fælles løsninger udformet ikke af staten, men af regionale aktører på begge sider af en grænse?

Det er bl.a. denne diskussion, som på fremragende vis

behandles i bogen *Europas grænser*, som anmeldes andet steds i dette nummer af magasinet *Grænsen*. Alene bogens forside afslører ved at vende ordet grænser på hovedet, hvad det drejer sig om. Forfatterne kunne også have spejlvendt bogstaverne, for endnu tydeligere at vise, at det er krævende opgave at arbejde med grænsebegreber.

Vi står over for 100-året for folkeafstemningen, grænse-dragningen og Sønderjyllands genforening med Danmark. Og Grænseforeningens 100-års jubilæum. Grænsedragning og Grænseforening er to sider af samme sag. I de kommende par år vil der komme et stærkt fokus på denne historie og fortællingen om grænsen og grænsedragningen. Og som Grænseforening har vi en særlig forpligtelse til at fremme debatten om, hvor grænsen går, og hvad en grænse egentlig er.

Grænser og grænsebegreb er ikke alene historie, men helt centralt i den aktuelle debat. I Danmark. I Europa. I verden. Grænseforeningen burde med sin 100-årige historie for længst have nået støvets alder, men lige det modsatte er ved at ske. Vi står, som den eneste folkelige aktør med 100 års fokus på grænse og mindretal, med en enestående mulighed for at gøre jubilæet relevant for nutiden. Er grænsebegrebet i både juridisk og folkelig forstand et enten-eller, som det af indlysende årsager var ved folkeafstemningen i 1920, og som stærke populistiske kræfter i dag forsøger at genkalde? Eller kan grænsebegrebet anno 2020 forstås på en anden måde?

Der er nok at diskutere. ●

Knud-Erik Therkelsen
er generalsekretær i Grænseforeningen

LOKALFORENINGER

FOREDRAG OG MØDER ARRANGERET AF LOKALFORENINGERNE

Med mindre andet er nævnt, er arrangementerne åbne for alle.

SYDDANMARK

Ejby - Asperup og omegn

14. marts kl. 15.00. Havrevænget 19, Brenderup. Generalforsamling.

Esbjerg Kommune

24. februar kl. 14.00. Menigheds- huset Nørregade 52a, Bramming. Vintermøde sammen med Grundtvigsk Højskoleforening i Bramming. Hinrich Jürgensen, formand for Bund Deutscher Nordschleswiger, indleder. Pris for medlemmer 30 kr. (inkl. kaffe) (ikke-medlemmer 50 kr.).

25. marts kl. 19.00. Danhostel, Sct. Peders Gade 16, Ribe. Vintermøde. Foredragsholder er Heinrich Schultz, fhv. formand for SSF. Pris for medlemmer 30 kr. (inkl. kaffe) (ikke-medlemmer 50 kr.).

29. april kl. 19.00. Jerne Kro, Freen- sngade 28, Esbjerg. Årsmøde & generalforsamling. Anni Matthiesen (V), formand for Folketingets Sydslesvigudvalg, deltager.

Fredericia - Middelfart

28. marts kl. 19.30. Trinitatis Sognegård, Danmarksgade 61, Fredericia. Generalforsamling med kaffebord, fællessang og spillemandsmusik.

Faaborg-Midtfyn

18. februar kl. 19.30. Ringe Bibliotek, Algade 40, Ringe. Sangfore- drag ved Rasmus Skov Borryng. Musikalsk underholdning og

fællessang med udgangspunkt i Højskolesangbogen. Pris 50 kr. (inkl. kaffe & kage).

21. marts kl. 19.00. Carl Nielsen- skolen, Lumbyvej 64, Årslev. Generalforsamling samt foredrag ved Knud-Erik Therkelsen, gene- ralsekretær i Grænseforeningen, om genforeningsjubilæet i 2020. Pris 50 kr. (inkl. kaffe og kage)

Haderslev

10. februar kl. 14.00. Hotel Nor- den, Storegade 55, Haderslev. Afstemningsfest, blandt andet med Simon Faber, projektleder for Genforeningen 2020 som taler. Tilmelding til Finn Lyster (74 52 59 79 eller 28 31 42 41) eller Peter Popp Andersen (74 56 22 77 eller 20 66 76 22). Pris for medlemmer 100 kr. (ikke-medlemmer 150 kr.).

14. marts kl. 19.00. Hoptrup Efterskole, Hoptrup Hovedgade 11, Haderslev. Generalforsamling samt foredraget "Sydslesvig - 100 år efter Versailles-freden" ved Jørgen Köhl. Tilmelding til Finn Lyster (74 52 59 79 eller 28 31 42 41) eller Peter Popp Andersen (74 56 22 77 eller 20 66 76 22). Pris for medlemmer 80 kr. (ikke-med- lemmer 100 kr.).

Holsted-Brørup

11. april kl. 19.00. Blomsterengen, Holsted. St. Generalforsamling samt foredrag ved Finn Rønnow om livet som præst i Sydslesvig.

Kolding og omegn

10. februar kl. 14.00. Brødreme- nighedens Hotel, Skolegade 25, Christiansfeld. Afstemningsfest i anledning af Afstemningsdagen. Tilmelding senest den 5. februar til Henning Haugaard på 51 18 29 78 eller haugaardkolding@mail. tele.dk. Arrangeret i samarbejde med Foreningen Norden og Ud- valget til afholdelse af nationale

mindesamvær. Pris 100 kr. (inkl. kaffebord).

4. marts kl. 19.00. Knarterhuset, Junghansvej 121, Kolding. Gene- ralforsamling med kaffebord og foredrag ved Henning Haugaard om Treårskrigen 1848-50.

Kreds 20

21. marts kl. 19.00. Vingsted Møl- le, Vingstedvej 58, Bredsten. Års- møde i Kreds 20 med foredrag af Karsten Skov, forfatter til bogen "Knacker", der danner baggrund for filmen "Krig og Kærlighed" om Første Verdenskrig.

Kreds 22

6. marts kl. 19.00. Foldingbro Kro, Lintrup. Foredraget "Kongeåen som Hertugdømme - Told og Statsgrænse fra det 13 århundrede til 1920" ved Henrik Becker-Chri- stensen, tidligere generalkonsul i Flensborg.

Nyborg og Kerteminde

4. marts kl. 19.00. Nørre Voldgade 45, Nyborg. Generalforsamling med foredrag. Pris 25 (inkl. kaffe og hjemmebag).

Nr. Nebel og omegn

19. marts kl. 19.00. Hotel Outrup, Jernbanegade 2, Outrup. Gene- ralforsamling, blandt andet med forslag om fusion med Grænse- foreningen for Varde og omegn.

Rødding - Vejen

10. februar kl. 14.00. Konfirmand- huset, Brudepladsen 1, Skodborg, Rødding. Afstemningsfest med foredrag ved historiker Jørgen Larsen. Arrangeret i samarbejde med Skodborg Hjemstavnsfor- ening og Skodborg Menigheds- råd. Pris 60 kr. (inkl. kaffe og hjemmebag).

10. februar kl. 19.30. Sdr. Hygum Forsamlingshus, Ribevej 51, Sdr.

Hygum, Rødding. Afstemnings- fest med foredrag ved historiker Jørn Buch om Sønderjyllands historie. Arrangeret i samarbejde med Sdr. Hygum Forsamlings- hus, Sdr. Hygum Lokalhistorisk Forening, Rødding Lokalhisto- risk Forening. Entre betales ved indgang.

14. marts kl. 19.30. Skibelund Gymnastik- og Idrætsefterskole, Kongeåvej 34, Vejen. Generalfor- samling med foredrag ved Lola Lecius Larsen, daglig leder på Bennetgaard.

Svendborg og omegn

25. februar kl. 14.30. Kirkehuset, Brudagervej 6, Vejstrup. Foredrag "Grænselandet - hvor dansk og tysk brydes" ved valgmenig- hedspræst Inger Hjuler Bergeon. Tilmelding til Minna Bøgebjerg senest den 22. februar på 62 25 22 23. Arrangeret i samarbejde med Vejstrup Valgmenighed. Pris 50 kr. (inkl. kaffe).

19. marts kl. 19.30. Fredens Kirkes sognehus, Glarmestervej 8, Svendborg. Generalforsamling med foredraget "En Grænse- overskridende Familiekrønike" ved Jens Andresen, formand for Grænseforeningen. Tilmelding til Minna Bøgebjerg senest den 14. marts på 62 25 22 23 eller på grothdam@mail.dk. Pris 50 kr. (inkl. kaffe og brød).

Sønderborg

10. februar kl. 14.00. Broagersalen ved Broager-Hallen, Skolevej 5, Broager. Afstemningsfest blandt andet med Jørn Lehman Peter- sen, regionsmedlem og tidligere borgmester i Broager. Der vil også være musikalsk underholdning ved Allsundorkestret. Arrangeret i samarbejde med Broager Nationa- le Udvalg og Foreningen Norden.

23. april kl. 19.00. Idrætshøjskolen, Friheds Alle 42, Sønderborg. Generalforsamling med foredrag af Anni Matthiesen (V), formand for Folketingets Sydslesvigudvalg.

Tønder

21. februar kl. 19.00. Emmerlev Klev, Højer. Pers Awten med bål samt tale ved Mette Bock, kultur- og kirkeminister. Arrangeret i samarbejde med Lokalhistorisk forening for Højer og Sønderjysk forening.

3. marts kl. 14.00. Burkal Kirke, Burkal Kirkevej 2, Bylderup-Bov. Grænsesognerens vintermøde med gudstjeneste ved biskop Marianne Christiansen, Haderslev, samt foredrag ved Jørgen Carlsen, tidligere forstander på Testrup Højskole.

31. marts kl. 09.30. Kultur- og forsamlingshuset Emanuel, Tøndervej 38a, Skærbæk. Højskoledag med temaet "Eventyr" blandt andet med foredrag ved Mads Rykind Eriksen, forstander på Rødding Højskole. Pris 350 kr. (inkl. morgenmad, frokost osv.). Billetter bestilles på <http://www.kulturhus-emanuel.dk>.

9. april kl. 19.30. Løgumkloster Forsamlingshus, Vænget 28, Løgumkloster. Generalforsamling med foredrag og kaffe.

Varde og omegn

19. marts kl. 19.00. Hotel Outrup, Jernbanegade 2, Outrup. Generalforsamling, blandt andet med forslag om fusion med Grænseforeningen for Nr. Nebel og omegn.

Vejle Vesteregn

10. februar kl. 15.00. Vingsted Mølle, Vingstedvej 58, Bredsten. Afstemningsdag med foredrag ved Kim Andersen, generalkon-

sul i Flensborg, om den aktuelle situation i grænselandet. Arrangeret i samarbejde med Historisk Samfund for Sydøstjylland og Folkeuniversitet-Vejle. Pris 80 kr. (inkl. kaffe).

6. marts kl. 19.00. Vingsted Mølle, Vingstedvej 58, Bredsten. Generalforsamling med debat om grænselandet, hvor Jens Andresen, formand for Grænseforeningen, vil deltage.

Aabenraa

10. februar kl. 19.30. Folkehjem, Haderslevvej 7, Aabenraa. Afstemningsfest med foredrag "100-året med relevans og kant" ved Simon Faber, projektleder for Genforeningen 2020. Aftenen vil også byde på underholdning ved Sønderjysk Folkekor og fællessang. Pris 100 kr. (inkl. kaffe og brødtorte).

5. marts kl. 19.00. Folkehjem, Haderslevvej 7, Aabenraa. Generalforsamling med foredraget "Det danske mindretal og fremtiden" ved Henrik Becker-Christensen, tidligere generalkonsul i Flensborg.

10. april kl. 14.30. Det Danske Hus, Alter Husumer Weg 220, Sporskifte, Flensborg. Grå Guld-arrangement med oplæg af Maike Lohse, tidligere lektor på Duborg-Skolen, og Jens Andresen, formand for Grænseforeningen.

MIDTJYLLAND

Silkeborg-Hammel og omegn

13. marts kl. 18.00. Medborgerhuset, Bindslevs Plads 5, Silkeborg. Generalforsamling med foredraget "Et moderne syn på det danske mindretal" ved Katrine Hoop. Pris 50 kr. (inkl. kaffe, te og brød).

Herning & Ikast-Brande kommuner

24. april kl. 19.30. Herning Friskole (lokalet i stueetagen), H. C. Ørstedesvej 68, Herning. Generalforsamling med foredrag.

Horsens og omegn

24. april kl. 19.00. Klostergården, Havne Allé 12A, Horsens. Generalforsamling med smørrebrød, kaffe og te.

Kreds 21

8. april kl. 18.00. Lønborggård, Lønborggårdvej 1, Lønborg, Tarm. Generalforsamling med rundvisning og mad. Tilmelding senest fredag den 29. marts på tlf. 9715 58 51 eller carstendalgaard@mail.tele.dk.

Randers

28. marts kl. 19.00. Lille Sal, Helligåndshuset, Erik Menveds Plads 1, Randers. Generalforsamling med foredrag ved Mai-Dorthe Damberg og Erik S. Overgaard om det lokale forberedelsesarbejde frem mod markeringen af 100-året for Genforeningen.

24. april kl. 19.00. Lille Sal, Helligåndshuset, Erik Menveds Plads 1, Randers. Samtalecafé med fire personer fra det danske mindretal i Sydslesvig.

Ringkøbing og omegn

7. februar kl. 19.30. Fjordparken Aktivitetscenter, Holmelunden 10, Ringkøbing. Billedforedraget "Turen til Altajbjergene" ved Elin og Niels Finnerup. Tilmelding senest den 4. februar på 29 26 89 43 eller pmjohannsen@gmail.com. Pris 80 kr.

14. marts kl. 19.30. Fjordparken Aktivitetscenter, Holmelunden 10, Ringkøbing. Foredraget "Et moderne syn på det danske mindretal" ved Katrine Hoop. Tilmelding senest den 11. marts

på 29 26 89 43 eller pmjohannsen@gmail.com. Pris 80 kr.

25. april kl. 19.00. Højmark Kirke, Adelvej 57, Lem. Forårsmøde med gudstjeneste ved sognepræst Hanne Byskov. Efterfølgende underholdning ved Bovbjerg Fyr-Orkester. Arrangeret i samarbejde med Grænseforeningen Skjern/Tarm/Videbæk, Foreningen Norden og Husmoderforeningen. Tilmelding senest den 22. april på 29 26 89 43 eller pmjohannsen@gmail.com. Pris 120 kr.

Skanderborg og omegn

25. februar kl. 18.30. Kirkecentret ved Skanderup Kirke, Kirkebakken 10, Skanderborg. Foredrag "Det tabte land" ved Poul Marcus med efterfølgende grønlangkåls-spisning. Tilmelding til Doris Nielsen senest den 18. februar på 22 48 64 73. Pris 100 kr. (inkl. spisning).

8. april kl. 19.30. Kirkecentret ved Skanderup Kirke, Kirkebakken 10, Skanderborg. Generalforsamling med foredrag ved Elizabeth Andersen om 40'erne og 50'ernes England.

Skjern-Tarm-Videbæk Egnen

20. februar kl. 19.00. Aktivitetscenter Skjern, Nygade 48, Skjern. Rundvisning og foredrag ved Claus Jørn Jensen, foreningskonsulent i Grænseforeningen. Pris 75 kr.

24. marts kl. 17.00. Westergaards Hotel, Bredgade 12, Videbæk. Generalforsamling med middag og kaffe. Tilmelding nødvendig senest mandag den 16. marts på bo.trelborg@gmail.com. Pris 100 kr. (inkl. spisning). ▶

LOKALFORENINGER

► 25. april kl. 19.00. Højmark Kirke, Adelvej 57, Lem. Forårsmøde med gudstjeneste ved sognepræst Hanne Byskov. Efterfølgende underholdning ved Bovbjerg Fyr-Orkester. Arrangeret i samarbejde med Grænseforeningen Ringkøbing og omegn, Foreningen Norden og Husmoderforeningen. Tilmelding senest den 22. april på 29 26 89 43 eller pmjohannsen@gmail.com. Pris 120 kr.

Viborgeggen

27. februar kl. 19.30. Sortebrødrehus, St. Sct. Mikkelsgade 12, Viborg. Foredrag ved Claus Jørn Jensen, foreningskonsulent i Grænseforeningen.

Aarhus

18. februar kl. 19.30. Ellevang Kirkesal, Jellebakken 42, Risskov. Foredrag ved Kim Andersen, dansk generalkonsul i Flensborg, der fortæller om sit virke i Nord- og Sydslesvig.

18. marts kl. 19.30. Ellevang Kirkesal, Jellebakken 42, Risskov. Generalforsamling og foredrag ved Keld Holm.

8. april kl. 19.30. Ellevang Kirkesal, Jellebakken 42, Risskov. Foredrag ved Lars Harms, formand for SSW, om det frisiske mindretal i Sydslesvig og SSW's politik i forhold til friserne.

NORDJYLLAND

Aalborg

25. marts kl. 19.00. Vejgaard Bibliotek, Hadsundvej 35, Aalborg. Foredrag "Sydslesvig i dag" ved Flemming Meyer, formand for Sydslesvigsk Vælgerforening.

29. april kl. 19.00. Vejgaard Bibliotek, Hadsundvej 35, Aalborg. Generalforsamling med foredrag ved Esben Buch, naturvejleder i

Aalborg Kommune, om det gamle Aalborg.

Hvetbo Herred

7. februar kl. 10.00. Jetsmark Sognegård, Jetsmark Kirkevej 15, Pandrup. Højskoleformiddag med foredraget "Det tabte land" ved Poul Marcus.

Mariagerfjord

25. marts kl. 16.30. Højvang, Høbrovej 62, Hadsund. Generalforsamling med hygge og kaffe.

Thy og Mors

21. marts kl. 19.00. Snedsted Sognegård, Snedstedvej 138, Snedsted. Generalforsamling med foredrag ved Claus Jørn Jensen, foreningskonsulent i Grænseforeningen.

Vendsyssel

10. februar kl. 14.00. Sognegården ved Vrå Kirke, Østergade 20, Vrå. Foredrag "Fra 1864 til Vildsvinehegn" ved Karsten Justesen, direktør for Destination Sønderjylland. Pris 50 kr. (inkl. kaffe).

30. april kl. 19.30. Sognegården ved Vrå Kirke, Østergade 20, Vrå. Generalforsamling med musikalsk indslag.

SJÆLLAND

Dianalund og Stenlille

28. marts kl. 18.30. Degneparken, Degneparken 1, Dianalund. Jubilæumsaften i anledning af, at lokalforeningen fylder 70 år. Festmiddag med musikalsk underholdning ved Bjarne Skov. Tilmelding senest den 20. marts på 21 33 92 72 eller kildsig@post10.tele.dk.

24. april kl. 19.30. Degneparken, Degneparken 1, Dianalund. Generalforsamling med foredrag.

Fuglebjerg og Hyllested

11. april kl. 18.30. Missionshuset,

Korsørvej 15, Fuglebjerg. Generalforsamling med efterfølgende fællessang og kaffebord. Tilmelding nødvendig senest torsdag den 4. april til Erling Nielsen. Pris 100 kr. (inkl. smørrebrød samt øl, vand, kaffe, te og kage).

Guldborgsund

5. marts kl. 18.30. Kulturforsyningen, Voldgade 1, Nykøbing Falster. Generalforsamling med foredrag ved Ruth Jensen.

Gørlev og Høng

20. marts kl. 19.00. Høng Gymnasium, Hovedgaden 2, 4270 Høng. Generalforsamling med foredraget "Sagalandet Island" ved Jens Birk Kristoffersen, der har rejst meget i Island.

Kreds 6

16. marts kl. 09.30. Høng Gymnasium, Hovedgaden 2, Høng. Kredskursus med oplæg af Viggo Jacobsen, provst emeritus i Flensborg, Christian Juhl, folketingsmedlem og medlem af Folketingets Sydslesvigudvalg, og Knud-Erik Therkelsen, generalsekretær i Grænseforeningen. Tilmelding senest fredag 8. marts til kredsformand Erling Nielsen. Pris 100 kr. (inkl. kaffe og frokost).

Lolland

18. marts kl. 19.00. Sognets Hus, Kirkestræde 6, Maribo. Generalforsamling og foredrag ved Michael Gjørup, fængselsleder i Storstrøm Fængsel, om hverdagen for fængslets ind- og ansatte.

Midtsjælland

5. marts kl. 19.00. Syv Sognegård, Skolevej 17, Viby Sj. Forårsmøde med foredraget "Det delte Tyskland set fra cykelsadlen" ved Poul Grønne Kristensen. Med kaffebord.

24. april kl. 19.00. Syv Sognegård, Skolevej 17, Viby Sj. Generalforsamling med foredraget "Grænseforeningen – i dag og i morgen" ved Ruth Villadsen.

Næstved

13. marts kl. 19.00. Sognegården ved Sct. Jørgens Kirke, Parkvej 101, Næstved. Generalforsamling med smørrebrød. Tilmelding på 55 73 26 35 eller 21 45 29 72.

Ringsted og omegn

26. februar kl. 19.00. Kulturhuset, Søgade 3, Ringsted. Generalforsamling med foredrag ved Mogens Larsen.

27. marts kl. 19.00. Klostermarks-kirken, Ahorn Alle 46c, Ringsted. Sangaften ved Johan Herold med sønderjysk kaffebord. Pris for medlemmer 50 kr. (ikke-medlemmer 60 kr.).

Slagelse og omegn

28. marts kl. 19.00. Store sal, Slagelse Bibliotek, Stenstuegade 1-3, Slagelse. Generalforsamling med traktament og foredraget "Et sort kapitel i Danmarks historie" ved Søren Flott. Tilmelding senest den 20. marts på 58 38 26 20 eller shs@vemmelv.net. Gratis for medlemmer (ikke-medlemmer 75 kr.).

Sorø

11. april kl. 19.00. "Værkerne", Frederiksvej 25, Sorø. Generalforsamling med traktament.

HOVEDSTADEN

Hillerød

10. februar kl. 14.00. Frivilligcenteret, Fredensvej 12c, Hillerød. Afstemningshygge i anledning af afstemningen for 99 år siden. Med historier, kaffebord med kager, knas og quiz. Pris for medlemmer 30 kr. (ikke-medlemmer 50 kr.).

18. marts kl. 19.30. Frivilligcenteret, Fredensvej 12c, Hillerød. Foredrag ved Knud-Erik Therkelsen, generalsekretær i Grænseforeningen, om Grænseforening i dag. Pris for medlemmer 20 kr. (ikke-medlemmer 50 kr.).

25. april kl. 19.30. Nordisk Lejrskole og Kursuscenter, Lejrskolevej 4, Hillerød. Generalforsamling. Gratis for medlemmer (ikke-medlemmer 50 kr.).

København og Frederiksberg

14. februar kl. 18.00. Restaurant Allegade 10, Frederiksberg. Middag med foredrag "De urolige år 1933-55" ved Axel Johnsen, afdelingschef i Museum Sønderjylland. Tilmelding senest torsdag den 7. februar på gkf@graensekf.dk. Pris 300 kr. (inkl. middag, ekskl. drikkevarer)

TURE OG REJSER ARRANGERET AF LOKAL- FORENINGERNE

Medmindre andet er nævnt, er turene åbne for alle.

SYDDANMARK

Sønderborg

27. april kl. 08.00. Fællesarrangement med venskabsforeningen Holtenå SSF i Sydslesvig. Besøg på Christian Lassen Mindemuseet i Jærdelund med efterfølgende frokost. En attraktion mere vil blive besøgt.

SJÆLLAND

Midtsjællands Grænseforening

24.-27. maj kl. 08.00. Udflugt til årsmøderne i Sydslesvig med weekendophold på Jaruplund Højskole. 15 ledige pladser. Tilmelding senest den 15. februar. Læs mere på <https://jaruplund.com/de-danske-aarsmoeder/>

Foredrag/møder og ture/rejser:
cjj@graenseforeningen.dk
Deadline: 18. marts 2019.

Grænsen nr. 1/februar 2019

81. årgang

Udgiver

Grænseforeningen
Peder Skrams Gade 5, 1054 København K

Redaktion

Anna-Lise Bjerager (ansv. redaktør)
alb@graenseforeningen.dk, tlf. 3031 6113

Forsidefoto i dette nummer

Lars Salomonsen

Layout

Prik grafisk tegnestue

Tryk

Jørn Thomsen Elbo A/S

Abonnement

Grænseforeningen
info@graenseforeningen.dk, tlf. 3311 3063

Udgivelsesplan 2019

Nr. 2: 23. april

Nr. 3: 31. maj

Nr. 4: 22. august

Nr. 5: 10. oktober

Nr. 6: 5. december

Deadline: 3 uger inden udgivelsesdato
Uopfordrede indlæg modtages gerne, dog uden garanti for trykning.

Læs magasinet Grænsen digitalt:

www.graenseforeningen.dk/gransen

ISSN: 0903-2223

Grænseforeningens kontor

Peder Skrams Gade 5, 1054 København K
Tlf. 3311 3063, www.graenseforeningen.dk

Protektor: Hans Kongelige Højhed Prins Joachim

Formand

Jens Andresen
ja@graenseforeningen.dk, tlf. 4043 7008

Generalsekretær

Knud-Erik Therkelsen
ket@graenseforeningen.dk, tlf. 2023 1984

Grænseforeningens formål

Det er Grænseforeningens formål at støtte danskheden i grænselandet, særligt syd for grænsen, at udbrede kendskabet til grænselandets forhold samt at bevare og styrke dansk sprog og kultur.

Grænseforeningens vision

Erfaringerne fra det dansk-tyske grænseland er en væsentlig inspiration for sproglig og kulturel mangfoldighed i en verden under forandring.

Grænseforeningens værdier

Grænseforeningen er en vigtig folkelig basis for den danske stats støtte til det danske mindretal i Sydslesvig og er uafhængig af partipolitiske interesser.

Grænseforeningen mener og siger:

- Demokrati, ytringsfrihed og ligeværd gælder for alle, også i forholdet til mindretal.
- Forankring i egen kultur er en forudsætning for at have forståelse for andre kulturer.
- Kulturelle mindretal er en vigtig ressource i et demokratisk samfund.
- Dansk sprog og kultur styrkes i mødet med andre sprog og kulturer.

Grænseforeningens bestyrelse

Formand: Jens Andresen, Løgumkloster
1. næstformand: Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors
2. næstformand: Per Grau Møller, Nr. Lyndelse

Region Syddanmark

Per Grau Møller, Nr. Lyndelse
Kirsten Rykind-Eriksen, Randbøldal
Else Tornbo, Sønderborg

Region Midtjylland

Bo Trelborg, Tarm
Karen-Margrethe Møller, Randers

Region Nordjylland

Karsten Nørgaard Simonsen, Aalborg
Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

Region Sjælland

Lars Bjerre, Næstved
Ruth Villadsen, Sorø

Region Hovedstaden

Niels Jørgen Heick, Hillerød
Erling Rørdam, Hørsholm

Ressourcepersoner

Per Paludan Hansen, Frederiksberg
Peder Damgaard, Kollund
Steen Bo Frandsen, Hannover

Grænseforeningen Ungdom

Max Kahrmann, København
Patrick Løvenskjold von Wildenrad, København

GRÆNSEFORENINGEN
FOR EN ÅBEN DANSKHED

Foto: folkehjem.dk

Afstemningsfesten på Folkehjem i Aabenraa er i dag den mest kendte. Den arrangeres af Sprogforeningen, Foreningen Norden, Frederiksklubben, Sønderjysk Skoleforening og Grænseforeningen Aabenraa.

AFSTEMNINGSFESTER HAR ÆNDRET KARAKTER

Afstemningsfesterne i Sønderjylland den 10. februar er i dag en bekendelse til det danske uden at være en kamp mod det tyske, siger enhedsleder Carsten Porskrog Rasmussen, Museum Sønderjylland

Af Merlin Christophersen

Den 10. februar 1920 stimlede dansksindede sønderjyder sammen i forsamlingshuse og andre mødesteder for at feste. Det gjorde de i forventning om, at den folkeafstemning, der fandt sted den dag, ville falde ud til dansk fordel.

Sønderjydernes forventning holdt stik: Tre ud af fire sønderjyder stemte dansk. Og efter Genforeningen, der fulgte afstemningen, udviklede afstemningsfesterne i Sønderjylland sig hurtigt til en tradition.

Afstemningsfesterne var så udbredte, at de sammen med genforeningsfesterne den 11. juni og kongens fødselsdag den 26. september udgjorde de mest betydningsfulde nationale fester op til Anden Verdenskrig. Festerne blev holdt sognevis i de 120 sønderjyske sogne, oftest på initiativ af foreningslivet, og samlede en stor del af de over 100.000 dansksindede sønderjyder.

TRUSLEN FRA TYSKLAND

Carsten Porskrog Rasmussen, der er enhedsleder for historie på Museum Sønderjylland, har i flere år beskæftiget sig med nationale folkefester i Sønderjylland.

“Fælles for afstemningsfesterne var kampen mod Tyskland. De officielle taler, der blev holdt af kulturpersonligheder, politikere, skolefolk, pressefolk, præster eller andre, fokuserede ofte på aktuelle emner, herunder truslen fra Tyskland, der jo voksede sig større med Hitlers magtovertagelse og frem mod besættelsen. Og de lokale, der tog ordet,

fortalte ofte om tiden før Genforeningen efter devisen: “Tysken var slem, men vi holdt alle sammen”, siger Carsten Porskrog Rasmussen.

I mange år samlede afstemningsfesterne både gamle og unge. Selv under besættelsen, hvor afstemningsfesterne periodevis blev forbudt, mødtes folk på privat initiativ, og efter befrielsen tog foreningerne igen traditionen op.

Flere steder blev der holdt bal i forlængelse af det traditionsrige kaffebord og talerne for at tiltrække publikum. Alligevel svandt interessen med årene, og i dag er der kun en håndfuld afstemningsfester tilbage, som oftest bliver holdt i samarbejde mellem flere foreninger.

“I dag har man samlet kræfterne og holder færre, men stadig rimelig store afstemningsfester. Publikum er blevet ældre, og der bliver ikke længere holdt bal. Desuden er de personlige beretninger faldet bort, da der ikke er nogen tilbage, der kan huske tiden før 1920. Men kaffebordet og de officielle taler er bibeholdt. I dag kan talerne eksempelvis handle om det positive dansk-tyske forhold. Så afstemningsfesterne er i dag en bekendelse til det danske uden at være en kamp mod det tyske”, slutter Carsten Porskrog Rasmussen.

Den 10. februar 2019 bliver der bl.a. holdt afstemningsfest på Folkehjem i Aabenraa, Hotel Norden i Haderslev, Brødremenighedens Hotel i Christiansfeld, Konfirmandhuset i Skodborg, Vingsted Mølle i Bredsten, i Sdr. Hygum Forsamlingshus og Broagersalen i Broager. ●